

STRIPSCHRIFT

PIET DEUNHOUWER
STRIPS IN 3D

NUMMER 420 • €7,00

CRISSE

→ REDACTIO

Als reactie op de brandbommen die de redactielokalen van het Franse satirische weekblad *Charlie Hebdo* verwoestten, spoorde striprecensent Joost Pollmann in een ingezonden brief in *De Volkskrant* van 4 november cartoonisten aan om het voorbeeld van hun Turkse collega's te volgen en een onderscheid te maken tussen 'aards en hemels'. Hij schrijft onder meer: 'het parodiëren van beleidsmakers is prima, maar laat de heiligen met rust'.

Pollmann pleit vooral voor deze zelfcensuur om te voorkomen dat de fundamentalistische islamitische partijen nog meer aanhangers krijgen. Het gaat dus om islamitische heiligen. Los van deze vrijheidsbeperkende gedachtecronkels waarmee Pollmann zichzelf als serieus striprecensent flink beschadigt, roept zijn moeilijk te plaatsen pleidooi meer vragen op.

Pollmann is stripmedewerker van *De Volkskrant*: waarom schrijft hij een ingezonden brief in plaats van een stuk op de opiniepagina?

Pollmann is organisator van stripevenementen (Haarlem) en -tentoonstellingen. Wat voor moois heeft hij de stripliefhebber wellicht onthouden wegens 'opruilend' karakter?

Pollmann beweert dat in een land als Turkije cartoonisten ongestraft harde grappen kunnen maken over de politiek, mits ze hun handen afhouden van de geestelijkheid. Het is hem waarschijnlijk ontgaan dat er op dit moment in Turkije een twintigtal journalisten gevangen zit (onder meer wegens belediging van 'het Turks-zijn'), dat cartoonisten zeer regelmatig door premier Erdogan c.s. voor de rechter worden gedaagd wegens de meest onschuldige politieke cartoons en dat de Turkse cartoonist Bahadır Baruter wordt vervolgd wegens een satirische cartoon over Allah, waarbij hij kans maakt op een jaar gevangenisstraf.

Pollmann is verbaasd over de commotie die is ontstaan. Hij twittert: 'Veel boze reacties op mijn brief. Bizar. Ik pleit niet voor een verbod op religieuze spotprenten maar voor het respecteren van het Hogere!' Daarmee wekt hij op zijn minst de indruk dat hij niet duidelijk kan opschrijven wat hij eigenlijk bedoelt. Iets om bij zijn toekomstige striprecensies rekening mee te houden.

→ OMSLAG

Op het omslag de uitsnede van een schilderij van Atalante dat Crisse in 2000 maakte. Wij troffen het werk aan in dossier nummer 9 van het tijdschrift *DBD*, uit december 2000. Deze olielevf op doek werd zover wij weten verder nergens gepubliceerd.

■ INHOUD

2 ACTUA

10 STARS & STRIPS

Olav Beemer

12 CRISSE

Michel van Merriënboer

16 3D-STRIPS

Dik Rondeltap

20 PIET DEUNHOUWER

Arco van Os en Rik Sanders

20 DICK GABEL

Ger Kruis en Piet Deunhouwer

29 BITS & PIECES

Ben Bits

30 EXPO JEAN DULIEU

Teus de Kruijf

34 DE BOVENTOON

44 HEINZ SERVICE SPREAD

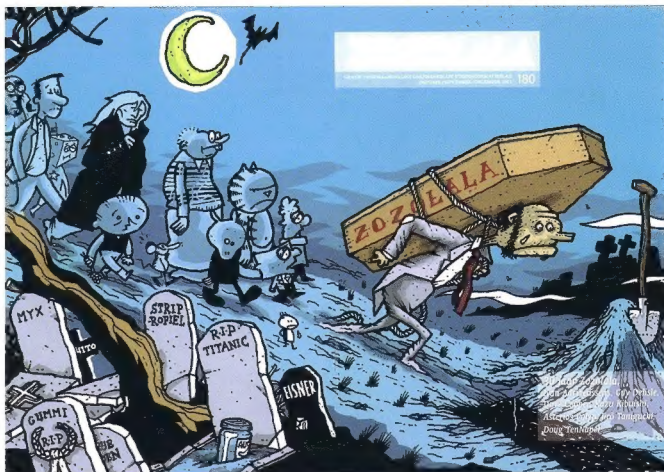
De laatste Zozolala

Op het dubbele omslag zien we een dood-graver de kist met *Zozolala* erin naar het graf dragen. Achter hem een stoet van stripfiguren waaronder *Dirkjan*, *Heinz* en *Sigmund*. De looproute komt langs andere grafzerken waar bladen als *Stripprofiel*, *Myx*, *Gummi*, *Titanic* en *Eisner* al korte of langere tijd hun laatste rustplaats hebben gevonden.

Met deze tekening van Benno Franken over het blad neemt de redactie van *Zozolala* (hoe heeft u dit al die jaren uitgesproken?) na dertig jaar afscheid van haar publiek. In het nummer zelf blikt de redactie terug om vast te stellen dat het van een studentikoos stencilblaadje is uitgegroeid tot het – naar eigen zeggen – grootste stripinformatieblad van de Lage Landen.

De opzet, waarbij winkeliers betaalden voor de afname van een aantal exemplaren dat gratis aan hun klanten werd meegegeven, is nooit veranderd. Onder anderen Mat Schifferstein, nu de man achter uitgeverij Sherpa, stond aan de start van *Zozolala* en blikt weemoedig terug.

Het blad stond bekend om artikelen over met name niet-mainstream strips en auteurs. Deze lijn weet het ook in dit laatste nummer vast te houden. Zo zijn er stukken over Jiro Taniguchi, de Japanner die ook in

Nederland gestaag aan populariteit wint, Doug TenNapel, een Amerikaanse 'visual artist', Kazu Kibuishi, de Japanse tekenaar van *Amulet*, de Belg Ivan Adriaenssens over een uitgave die zich in de Eerste Wereldoorlog afspeelt, Dave Cooper, Guy Delisle (met strip) en David Mazzucchelli.

Na een laatste *Laatste Oordeel* (de boekenrubriek) is het definitief over... TdK

Stripschrift gaat driedimensionaal

Bij dit nummer zit als cadeautje voor abonnees een 3D-brilletje bijgesloten. Die is nodig om een deel van het blad te kunnen lezen. De aanleiding vormt het interview met de Nederlandse kunstenaar/tekenaar Piet Deunhouwer. Hij blijkt in de jaren 1950 de reclame-spaarstrip *Dick Gabel* en de vliegende schotels van *Saturnus* in 3D te hebben gemaakt voor kauwgom- en koffiefabriek Santos uit Breda. Het verzamelalbum voor het inplakken van de plaatjes bleek echter onvindbaar. Het bracht de redactie op het idee om de strip opnieuw te publiceren, zeker nadat Deunhouwer het manuscript dat hij met Ger Kruis (de broer van Jan Kruis) maakte wél had teruggevonden.

Via uitgeverij Sanoma wist de redactie de hand te leggen op een voorraad 3D-brillen. Toen die brillen eenmaal geregeld waren, was de gelegenheid daar om ook nog een selectie samen te stellen van een aantal andere, opvallende 3D-strips. Ook op stripgebied blijken in de afgelopen decennia namelijk stereobeelden te zijn gebruikt voor het maken van speciale 3D-uitgaven.

De redactie

→ SUVAAL

DE STRIPWERELD LEEFT EN HOE OP DEZE PLAATS GEËFT STRIP. COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.
ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIJF.NL

PETER EDUARD BECHMAN

Dick Briel 1950 - 2011

Dick Briel leidde een teruggetrokken leven. Het nieuws dat hij op 26 september was overleden en dat dit pas onlangs door zijn familie bekend werd gemaakt, past bij deze striptekenaar die uiterst binnenshuis altijd zijn eigen weg is gegaan. Op zijn verzoek is hij in besloten kring gecremeerd.

In gedachten ga ik terug naar de etagewoning van Dick Briel in Amsterdam Zuid, waar in 1985 een groepje jonge, ambitieuze tekenaars een paar keer bijeenkwam om te 'brainstormen'. Allemaal werkten we op studio 'Pinpoint', waar geprobeerd werd een heuse avondvullende animatiefilm te verzwekken, onder de bezielende leiding van Wilbert Plijnaar. Dit rijkeluisproject van miljonair Robert Kopuit zou *Beertje Sebastiaan* gaan heten.

De eerste middag hadden we het onder andere over een animatieclip die zou moeten passen bij een muzieknummer dat gitarist en vriend Coen Braber en ik hadden opgenomen bij Claus van Mechelen, de huiscomponist van Wim T. Schippers. Het behoeft geen uitleg dat het hele project uiteindelijk een mislukking werd, want een full-animationclip maken in die tijd was onbetaalbaar, onuitvoerbaar en de deadlines veel te kort. Maar zo leerde ik wel Dick Briel kennen. Een korte maar warme vriendschap ontstond erdoor. Een terugkerend thema tijdens de vele gezellige avonden die we samen doorbrachten, onder het genot van bier en witte wijn, was zijn passie voor de *Robbedoes*-beeldverhalen uit de jaren 1950.

En keer op keer bleek hoe uiterst geïnteresseerd hij was in de vele vormen van het zo mooie tekenambacht.

Zijn liefde voor de Belgische strips uit de jaren 1950 en bovenal de klare lijn, een tekenstijl die hij zich eigen had gemaakt om zijn *Professor Palmboom*-stripverhalen hun vorm te geven, had veel te maken met de jongensachtige avonturenwereld uit *Robbedoes*, die '...als decor stijlvolle, prachtig gestileerde en vormgegeven auto's met ouderwets moderne vijftiger jaren interieurs hadden.' Het had een levenslange onuitwisbare indruk op hem gemaakt. vertelde hij aan Daan Jippes in een *Stripprofiel*-kettinggesprek uit november 1982.

Op de vraag van Jippes wie zijn stripfavorieten uit die tijd waren, noemde hij in hetzelfde tweegesprek: 'Jerry Spring, Jan Kordaar, alles wat jij deed, fascineerde me. Tillieux, natuurlijk Franquin.' En over zijn liefde voor het weekblad *Robbedoes*: 'Kuifje las ik ook heel graag, maar toch... extra begerlijk was alles wat in *Robbedoes* verscheen. Ook door de verpakking. Die strip op de voorkant, het soort papier, de vormgeving.' Naast zijn liefde voor de klare lijn haalde Dick ook inspiratie uit het werk van tekenaars als bij voorbeeld Tom Browne, Roy Wilson en de Nederlander Jo Spier, wiens werk hij tijdloosheid en strikwaliteiten vond hebben. Met graagte pakte hij de dozen met ansichtkaarten en illustraties van deze vooroorlogse illustratoren. Nieuwe werelden gingen voor me open.

Dick kon ook gepassioneerd vertellen over de schoonheid van de Elvis-

→ FLITSEN

➔ Bij Dupuis verscheen *Largo Winch – In de kantlijn van de legende 1990-2011*, levensgrote prenten van de hoofdpersoon, zijn biotoop, zijn vriendinnen en meer mooie platen. ➔ Het nieuwste album van Suske en Wiske – *De bananenanzorgers* – verscheen drie weken eerder in een app voor de iPad dan in boekvorm op de markt. Het is daarmee al het zevende verhaal van de serie dat digitaal beschikbaar is. ➔ Op 12 en 13 november hield studio Noodweer een open dag. Ook was er gelegenheid tot het kopen van origineel werk en stripalbums. De kachel moet wel blijven roken, natuurlijk. ➔ We moeten er nog een jaar op wachten naar het eind 2012 startende grote *Asterix*-expositie die gedurende vijf jaar meerdere landen waaronder ook België en Nederland zal aandoen. ➔ De bekende en populaire *Millennium*-trilogie van de Zweed Stieg Larson gaat worden verstript. Uitgeverij Dupuis wil er negen albums van maken. Hopelijk loopt het niet net zo slecht af als het *Sulitzer*-project uit begin jaren 1990. ➔ Eind oktober werd in Brussel een standbeeld onthuld van Kuifje met naast hem zijn vierpotige vriend Bobbie. Het betreft een replica van het beeld dat maker Nat Neujean al in 1975 voor Hergé maakte. Met een stad vol *Kuifje*-adepten vanwege de filmpremière is dit een goed gekozen moment. ➔ Vanwege het vijftienjarige bestaan van het Groningse stripblad *Grin* waren er in oktober vijftien exposities in vijftien steden. Onder meer Roelof Wijtsma, Herman Rozen en Berend Vonk deden mee alsmede lokale gasttekenaars. Het totaal wordt ook nog eens in Groningen tentoongesteld in een dependance van de Academie Minerva. Ook verschijnt er een speciale editie van *Grin*. ➔ Ballon Media bracht een speciale uitgave van *Kid Paddle* op de markt. In deze hardcover (€13,95) vertelt Kid over zijn favoriete monsterfilms waarbij auteur Midam

er behoort op los parodieert. Ondermeer *Friday the 13th*, *Star Wars*, *Godzilla*, *Frankenstein*, *Dracula* en *Alien* passeren de revue. ➔ De pc-versie van *Batman: Arkham City* is eind november verschenen. Het spel speelt zich af op een plek waar alle misdadigers van Gotham City zijn opgesloten. Batman kan dus aan de bak. Het levert vast de ultieme Dark Knight-ervaring op voor spelers. ➔ Op donderdag 24 november werd in de stripheldenbuurt in Almere het project *De rode kater* in het bijzijn van Jan Kruis geopend. Het gaat om de oplevering van 15 appartementen en 16 eengezinswoningen; ook is er een logeerkamer voor kinderen met psychiatrische problemen. De huizen hebben een 'vachtje' gekregen van rood geribbelde metselwerk. Jan Kruis maakte een speciale tekening die is opgehangen in de gemeenschappelijke ruimte. ➔ In maart verschijnt een 'nieuw' *Rik Ringers*-verhaal bij Lombard. Auteur David Vandermeulen gebruikte daarvoor plaatjes uit andere verhalen en smeedde ze tot een zelfgeschreven verhaal. Vandaar 'nieuw' tussen aanhalingstekens. ➔ Stripjournalist Paul Gravett schreef recent het bijna duizend pagina's tellende *1001 Comics You Must Read Before You Die – The Ultimate Guide to Comic Books, Graphic Novels and Manga*. Er is al een Engelse en een Amerikaanse versie; volgend jaar volgt de Franse. Paul Gravett is te gast tijdens Strip Turnhout. ➔ De originele tekening van het door Peyo getekende omslag van het *Jahan en Pirwet*-album *De fluit met zes smurven* bracht op een veiling in Parijs €100.000 op. In het betreffende album duiken voor het eerst Smurven op. ➔ In het Frans is een spin-off van *Insiders* verschenen. *Insiders Genesis* heet de afgeleide reeks die Jean Claude Bartoli nog steeds tekent maar Luc Brahy (*Imago Mundi*) verantwoordelijk is voor het scenario.

fotoboeken samengesteld door Ger Rijff, die hij keer op keer preeft om diens fotokeuzes en om de fotogeniekheid van 'The King' die op elke foto, al waren het vaak snapshots, als een jonge smetteloze god stond afgebeeld.

Dick had niet alleen contacten in de stripwereld. Dankzij hem kwam ik in contact met filmproducent Ruud den Drijver voor wie ik het storyboard tekende van *Intensive Care*. (De top 1 slechtste horrorfilm aller tijden, of je zou het cult moeten noemen, met Nada van Nie en Koen Wauters in de hoofdrol.)

Wie er ook bij Dick over de vloer kwam, hij stond niemand toe een kijkje te nemen in zijn werkkamer. Dit privéheilendom was een drempel te ver. Daar, in zijn eigen besloten wereld, maakte hij zijn strips.

In 1979 maakte Dick Briel zijn debuut in het weekblad *Eppo* met *Professor Palmboom*. Het verhaal *Het mysterie van de tacho-plant* viel direct op door een authentiek gebruik van de klare-lijnstijl en het goed geconstrueerde verhaal. Het leek hierdoor op een onbekend werk uit de Belgische school in de jaren 1950. De smaak naar meer werd voor de *Eppo*-lezers ingelost met *De roestgranaat* en *Het leger van Philippos*, die samen werden uitgegeven in een tweede album.

Dick Briels stripwerk bleef niet onopgemerkt. De *Palmboom*-stripalbums *Het mysterie van de tacho-plant* en *De roestgranaat* zijn aan negen landen doorverkocht, waaronder Frankrijk, waar zijn tekenstijl al snel zeer geadmireerd werd en vergeleken met het werk van Hergé en Edgar P. Jacobs.

Ten tijde van de uitgave van het tweede *Professor Palmboom*-album tekende Dick Briel in opdracht van het weekblad *Tintin*, een fictief slot voor de zwanenzang van Edgar P. Jacobs, *De 3 formules van Prof. Sato*. De uit

acht plaatjes bestaande pagina kon uit het blad worden geknipt en toegevoegd aan dit laatste postume *Blake & Mortimer*-album. Hiermee was Dick Briel Bob de Moor, die het uiteindelijke slot leverde, vijf jaar eerder te vlug af!

Naast de *Professor Palmboom*-verhalen gaf zijn strip *Hulbert* voor *Mickey Maandblad* (1980) hem de mogelijkheid in het humoristische genre te werken. Een strip die qua sfeer en stijl geïnspireerd leek op de krantenstrips uit de Amerikaanse jaren 1930 zoals *Mutt and Jeff* en *Gasoline Alley*. Luchtig van toon en grappig om te lezen.

Lange tijd werd er weinig vernomen van Dick op stripgebied, maar rond 1997 verscheen er weer een *Professor Palmboom*-verhaal: *London Labyrinth*. Samen met Ruud den Drijver was hij de scenarist voor de strip *Max & Mummie* in de omroepgids *Veronica*. Juni 2004 kwam ik Dick nog eenmaal tegen. Dat was tijdens de voorbereidingen voor de viering van 20 jaar *Comic House* te Haarlem. Plots stond ik oog in oog met iemand die flink was afgevallen en die ik niet direct herkende. Ik zei tegen hem dat hij er goed uitzag. Hij lachte. Alleebe leken we nogal verlegen met deze onverwachte ontmoeting. Maar beiden hadden het drankjuvelijte bezworen en dat schiep weer een band...

Hierna werd het voor mij stil rond Dick Briel. Naar de fans nu weten zal dit zo blijven en zal het *Professor Palmboom*-verhaal *Het Diderot Katern* waar hij aan werkte nooit meer verschijnen. Hij laat een stijlvol en overtuigend oeuvre na. Door mij zal hij zal hij boven alles herinnerd worden als een aardig en warm mens!

Vaarwel Dick!
Rudy Hulleman

➔ Ballon Media maakte een pijnlijke fout in haar luxe verzamelbox van *Blake & Mortimer*. In het deel *Het gele teken* bleek een Franstalige pagina 48 te zitten. Ballon greep onmiddellijk in en belooft alle kopers via hun winkelier van een juist exemplaar te voorzien. ➔ Eind oktober verscheen in het blad *Forbes* het jaarlijkse overzicht van overleden grootverdieners. Na Michael Jackson, Elvis Presley en Marilyn Monroe bezet Charles M. Schulz plek 4 (inkomsten ruim 25 miljoen dollar). Achter hem no-no's zoals John Lennon, Albert Einstein en Jimi Hendrix... ➔ Ulf K. tekende het ontwerp voor de derde stripnummer van Turnhout. Deze Duitser won eerder de Max und Moritz-prijs voor beste Duitstalige striptekenaar. ➔ Bij Dog & Blik/Bezige Bij verscheen de stripversing van *De viilegeraar* van Khaled Hosseini. Zowel het boek als de film kenden veel succes hetgeen de uitgever met deze grafische roman van 144 pagina's hoopt voort te zetten. ➔ Bij dezelfde uitgeverij is ook een heruitgave verschenen van platenhozen die Robert Crumb heeft ontworpen. *The Complete Record Cover Collection* (€24,95). ➔ In maart 2012 verscheint een Duitse vertaling van het eerste deel van *Ransom Inc.* (Willem Ritstier/Minck Oosterveer) bij Splitter Verlag. ➔ Bij de krant *De Morgen* verschenen weeklijks voor een kleine meerprijs de acht beste albums van *Thorald*. ➔ Albert Heijn heeft Disney weer omarmd. Wekening kan u Disney-punten sparen waarmee zes verschillende poppetjes verkrijgbaar zijn. Ook geeft men drie Albert Heijn-edities van weekblad *Donald Duck* weg bij aankoop van boodschappen ter waarde van maar liefst €50. Hoopt u de kleintjes letten? Tot slot staat voor de liefhebber de winkel vol met merchandising. ➔ Zin een verzetje over de grens? In Duitsland lopen twee interessante exposities.

Tot eind januari 2012 is in de Städtische Galerie Rosenheim de tentoonstelling *Max, Moritz & Co – Kunst für Bilderbuch* te zien over kinderstrips en prentenboek als kunstvorm. Met ook aandacht voor de Nederlandse illustratoren Linda de Haan en Stern Nijland. In de stad Speyer in Rijnland-Palst hangen onder het motto *Comics im Kunstverein – Sechs Jahrzehnte 9. Kunst in Deutschland* bij de lokale kunstvereniging originelen van Will Eisner, Carl Barks, Hal Foster, Hansruud Wäscher, E.O. Plauen, Liorit, Maurice Tillieux, André Franquin, Peyo, Enki Bilal, Hergé, Yves Chaland, Albert Uderzo, Don Lawrence, Mark Buckingham en Moebius. Als dat maar goed bewaakt wordt! ➔ Michel Rouge werkt samen met Fred le Berre aan een derde deel van *Simon de Samaritaan*. Daarna gaat ze een driedelige, hedendaagse thriller maken met de titel *Kashmir*. De hoofdpersonage moet Frankrijk verlaten wanneer een bom afgaat in Parijs. Hij slaat op de vlucht naar India. ➔ In de Verenigde Staten komt er eindelijk weer eens wat serieuze aandacht voor Carl Barks en Donald Duck. Fantagraphics Books brengt een ingeleide, commentaarierende en geannoteerde uitgave uit. *Last in the Andes*. Daarin staan talloze Barks-verhalen waaronder de beroemde titelfelivering over de Peruviaanse expeditie met de vierkante eieren. ➔ Lemniscaat bracht in het kader van de kinderboekenweek over (super)helden *Cozman* en ik uit van Rüdiger Bertram & Heribert Schulmeyer. Het boek is een mix van tekenillustraties en strips. ➔ Het is geen strip, maar het heeft wel iets 'stripigs': Piet Polies. Van deze politieheld is bij uitgeverij Ploegmans een nieuw kinderboek verschenen: *Piet Polies in actie*. De tekst is van van Floris Kappelle; de illustraties zijn van Rijk de Gooyer (ja, de zoon van... Die Heinz!).

Première Kuifjefilm in Nederland

Kuifje leeft, en hoe! De gepofbroekte held is terug. En wel op het witte doek. Op maandag 24 oktober lagen voor Theater Tuschinski in Amsterdam de rode lopers klaar om gasten te ontvangen voor *De avonturen van Kuifje: Het geheim van de Eenhoorn*, de Kuifje-film van Steven Spielberg die hij baseerde op de drie albums *Het geheim van de Eenhoorn*, *De krab met de gouden scharen* en *De schat van Scharlaken Rackham*. De verhalen zijn kundig aan een gesmeed tot een speelfilm waarin James Bond, Indiana Jones en onze Kuif samen komen.

Steven Spielberg deed er jaren over zijn fascinatie voor Tintin om te zetten in de perfecte speelfilmvorm. De titelrol suggereert een integrale verfilming van alle Kuifje-avonturen (inclusief *Kuifje en het haaienmeer*) en lijkt verdacht veel op die van *Casino Royale* waarin Daniel Craig voor het eerst de rol van James Bond op zich nam. Grappig toeval is dat Craig in Tintins *The Secret of the Unicorn* de rol van Scharlaken Rackham invult. Een baaierd van fragmenten uit alle Kuifje-albums fladdert in 3D voorbij, doorsneden met zijn silhouet als rode lijn. Een grafisch zeer sterke start. Als dan ook nog eens in de eerste scène Hergé als straatartiest zijn opwachting maakt, kan het vervolg eigenlijk niet meer stuk.

Kuifje heeft een beetje een poppengezicht, Haddock's hoofd en lichaam verhouden zich (net als Bobbie overigens) niet helemaal, en de detectives Jansen en Janssen zijn als pure karikaturen vormgegeven. Maar, gek genoeg, werkt het geheel wél. Al is de gebruikte *motion capture*-techniek (realistische computeranimaties) een bijzondere keus die niet helpt de kijker dramatisch het verhaal in te trekken. Gelukkig staat deze vorm de inhoud helemaal niet in de weg en ontvouwt de intrige zich als een meeslepend, voor Hollywood-begrippen zelfs traag verhaal waarin de Kuifje-fan alles tegenkomt wat hem dierbaar is. In eerste scènes wordt middels ingelijste krantenkoppen (*De scepter van Ottokar*, *Vlucht 714*) duidelijk gemaakt welke 'successen' de hoofdpersonage achter de rug heeft. Het is bedoeft als introductie van deze Europese journalist/avonturier voor de niet-ingewijden (lees: de Amerikaanse markt).

De setting is 1940/1950 en de held Kuifje is enigszins non-descript. Zijn *side kick*, hondje Bobbie, speelt een prominente rol en het avontuur dendert voort. Spielberg citeert ondertussen heerlijk uit eigen oeuvre. Zo komt *Jaws* voorbij (een 'kuifje' scheert als een vin door het water), is de scène waarin 'Indie' bijna in een vliegtuigpropeller valt, haast letterlijk overgenomen uit *Indiana Jones* en hangt Haddock zelfs aan de loop van een tank! Eveneens een regelrechte 'tribute to'...

De scèneovergangen zijn prachtig en nemen de kijker mee alsof je door een pop-upboek bladert. Iedere geschreven letter in beeld is in de Engelse taal

tot een beroemde krant, *Le Petit Vingtième*, voorbij komt, een liefdevol citaat. Een figurant als Bianca Castafiore (die in de gebruikte strips geen rol speelt), wordt ten tonele gevoerd terwijl de gebroeders Vogel – in de strip de *bad guys* – ontbreken. In plaats hiervan heeft de aimabele figuur van Ivan Sakharine uit de strip de rol toebedeeld gekregen van slechterik en nazaat van Scharlaken Rackham.

Een opvallende volwassen knipoog doet zich voor wanneer kapitein Haddock één van zijn bemanningsleden omschrijft als een man-die-het-niet-allen-bij-schapen-HOEDEN-liet, een onvervalste schapen-neuker dus! Verder is de Nederlandse nasynchronisatie een (schaars) compliment waard. De stemmen van Levi van Kempen en Frans Limburg (Kuifje en Haddock) zijn volledig geloofwaardig. De film eindigt vrij abrupt en hint naar het logische vervolg: *De schat van Scharlaken Rackham*. Curieus genoeg wordt dit nergens op de titelrol vermeld (*Tintin revient!*).

JBD

Invloed van Hergé reikt ver

Toon Horsten, Belgisch stripjournalist en hoofdredacteur van *Strippigds*, bundelde een aantal reeds eerder geplaatste interviews tot *Kinderen van Kuifje – Hergé en zijn erfgenen* (Linkeroever uitgevers, ISBN 978-90-5720-423-4, €19,90). Samen geven die interviews een impressionistisch beeld van de ontwikkelingen van de Frans-Belgische strip na de Tweede Wereldoorlog.

In de bundel staan vraaggesprekken die op de één of andere manier, direct of indirect, gelinkt zijn aan Hergé. Het gaat om mensen die nauw met hem hebben samengewerkt, zoals Raymond Leblanc, de oprichter van uitgeverij Lombard en weekblad *Kuifje*, en Guy Dessicy, de eerste medewerker van de Studio's Hergé en de latere directeur van reclamebureau Publiart. Horsten laat ook de kinderen, waaronder striptimmerman Johan de Moor, aan het woord over hun vader Bob de Moor en zijn nauwe samenwerking met Hergé. Verder staan er interviews in met tekenaars (Tibet, Jean Graton, Cosey) die

een stempel hebben gedrukt op het weekblad *Kuifje*, Kuifje-kenner Philippe Goddin en de in Nederland vrij onbekende Got (Gommaar Timmermans), die als voorbeeld worden genomen voor de Vlamingen die zich ook in de entourage van Hergé ophielden. Horstens interviewboek leest als een trein. Enige nadeel van zo'n bundel oudere en nieuwe interviews is dat de samenhang soms erg dun is. In zijn zoektocht naar de artistieke erfenis van Kuifje en Hergé heeft hij ook bij voorbeeld vraaggesprekken opgenomen met tekenaars (Charles Burns, een dubbelinterview met Ever Meulen en Joost Swarte, Joann Sfar) die zich schatplichtig voelen aan Hergé. Dat rijtje tekenaars kan moeiteloos worden uitgebreid met tal van andere striptimmerman die zich hebben laten inspireren door Hergé's klare lijn (een door Joost Swarte bedachte term). Het was eigenlijk beter geweest om twee bundels te maken: één over Hergé, Lombard en weekblad *Kuifje*, aangevuld met extra interviews met striptimmerman en oud-medewerker, en één over de 'klare lijn'-school waarin een breder palet aan tekenaars aan het woord komt. *Kinderen van Kuifje – Hergé en zijn erfgenen* biedt namelijk fascinerende leeststof maar bevredigt de opgewekte nieuwsgierigheid van de lezer uiteindelijk niet helemaal. RS

'Wie is wie' niet uitputtend genoeg

Bij het Hergé Genootschap is het kloek *Wie is wie in de wereld van Hergé* verschenen, samengesteld door Jan Aarnout Boer en Ton van Slijter. Het boekwerk telt maar liefst 272 pagina's en geeft een beschrijving van, volgens de auteurs, 'alle bekende uit de wereld van Hergé'. In totaal zijn er 1.040 personen beschreven: familieleden en vrienden, collega's, journalisten, mensen die Hergé hebben geïnspireerd (filmregisseurs, acteurs, auteurs, kunstenaars) en personen die door Hergé zijn geïnspireerd (collage-striptekenaars, schrijvers en fans). *Wie is wie in de wereld van Hergé* (€45) is een indrukwekkend monnikenwerk voor de *Kuifje*-fetisjist. De tijdschriftuitgave is verschenen als het tiende deel van *Sapperloot*, de serie specials van het Hergé Genootschap die in principe alleen voor leden te koop zijn.

Toch is het jammer dat het overzicht niet als wiki op de site van de fanclub staat. Dan zijn correcties en aanvullingen, die er altijd zijn, namelijk eenvoudig door te voeren. Een belangrijke ommissie is bij voorbeeld Kamagurka die in *Humo* een hilarische *Kuifje*-pastiche publiceerde. Ook ontbreken er makers van seksparodieën, zoals Filip Denis (Eldé) met *Kuifje in Zwitserland*.

Opvallend is verder het niet vermelden van kunsthistoricus en publicist Roman Wald-Lasowski. Hij schreef in het jubileumnummer 400 van *Stripschrift* een intrigerend essay over hoe Hergé beïnvloed werd door de schone kunsten. Ook historicus Maarten van Rossem heeft geen lemma, terwijl die toch, tijdens het in ontvangst nemen van het eerste exemplaar van dit jubileumnummer in mei 2009, een legendarisch prikkelend betoog hield met als strekking 'Hergé heeft met *Kuifje* veel rotzooi gemaakt'.

Volgens Van Rossem deugde het tekenwerk van de eerste tien *Kuifjes* niet (vooral de auto's) en zaten de verhalen vol ongelooftwaardige dei ex machina. 'Dan ging er weer zo'n luik open en kon *Kuifje* ontsnappen.' Tot zijn favoriete verhalen rekent hij twee latere albums: *Cokes in voorraad* (1958), maar vooral *De zaak Zonnebloem* (1956). 'Dat is misschien wel het beste stripverhaal ooit gemaakt. Ook nu is het nog actueel, want het gaat in feite over massavernietigingswapens. George Bush had het eens moeten lezen,' zei hij tijdens zijn toespraak.

Auteur Hergé is, sprak Van Rossem, een atypische artiest, want hij piekte pas rond zijn veertigste. 'Kunstenaars zouden normaal gesproken moeten plannen dat ze rond hun veertigste doodgaan. Dan heb je vaak al je hoogtepunt achter de rug. Als je al rond je dertigste doodgaat, zullen mensen zeggen: hij had nog zo veel beter kunnen worden! Terwijl dat helemaal niet zo is, want als je eenmaal veertig jaar oud bent, zakt het helemaal in. Hergé was een uitzondering.' RS

De kunst van Hergé compleet

Bij uitgeverij Oog & Blik/Bezige Bij verscheen het slotdeel van de trilogie *De kunst van Hergé*. In het Frans omvat deze serie zeven delen onder de noemer *Hergé, chronologie d'une oeuvre*, maar Oog & Blik besloot de ingekorte, internationale versie te gebruiken voor de Nederlandse markt. Desalniettemin bieden de drie delen een interessante analyse over het werk en leven van Hergé en zijn ze alleen al vanwege de fraaie illustraties de moeite van het aanschaffen waard.

Het derde deel (ISBN 978-90-549-2326-8, €32,90) behandelt de periode 1950-1983, het jaar waarin Hergé overlijdt. Een opmerkelijke periode omdat, zoals schrijver Philippe Goddin stelt, Hergé in 1950 al vijftien *Kuifje*-albums op zijn conto had staan (in ruim twintig jaar tijd), maar daarna nog slechts acht *Kuifje*-albums maakte, terwijl hij juist ondersteuning kreeg van zijn studio's. Hoewel hij het rustiger aan deed, werd Hergé ook perfectionistisch, constateert Goddin. Elk album moest het vorige overtreffen.

Tot het achttal albums behoren dan ook klassieke verhalen als zijn *Kuifje*-tweeluik over de maan, *De zwarte rotsen*, *De zaak Zonnebloem*, *Cokes in voorraad* en *Kuifje in Tibet*. Helaas kon Hergé zijn laatste werk in wording, *Kuifje en de Alfa-kid*, waarin zijn liefde voor moderne kunst centraal stond, niet voltooien door zijn ziekte. Ook daaraan besteedt dit derde boek aandacht. RS

Stripmuseum Groningen wil fuseren

Het Nederlands Stripmuseum in Groningen en Museum Meermanno/Huis van het boek in Den Haag onderzoeken de haalbaarheid van een fusie in 2014 tussen beide musea en de stichting Nederlands instituut voor het beeldverhaal en de boekillustratie (Nibbi). Achter deze stichting zit verzamelaar Hans Matla die in Nibbi zijn persoonlijke collectie voor het behoud op de langere termijn heeft veiliggesteld. Gezamenlijk bezitten de drie organisaties zeventigduizend stripboeken, honderdduizend striptijdschriften en duizenden originele werken. Museum Meermanno bezit nog oudere stukken zoals papyrusrollen, geïllustreerde manuscripten en blokboeken die tot de voorlopers van het huidige stripverhaal mogen worden gerekend.

Beide musea denken door samen te gaan een grotere groep bezoekers te kunnen trekken. Standplaats wordt Den Haag, wat voor een brede groep potentiële bezoekers gemakkelijker te bereiken zal zijn dan Groningen. Dat Hans Matla in Den Haag woont, zal meegespeeld hebben in de keuze voor de Hofstad. Het onderzoek dat tot eind dit jaar loopt bekijkt welke mogelijkheden er zijn om de samenvoeging en verhuizing per 2014 te realiseren. TdK

Strip2000 wil humoristisch fonds opbouwen

Leever). Van der Heijden zegt nog met een aantal andere auteurs in gesprek te zijn. RS

De jonge uitgeverij Strip2000 wil op de Nederlandstalige markt een positie opbouwen als fonds van humoristische strips. In december presenteert Strip2000 zich op Strip Turnhout met drie nieuwe uitgaven: *Tom Carbon 2: Koude kunstjes* en *Plunk 3: De Plunk-generatie* van Luc Cromheeke en Laurent Letzer, en *Jodocus de barbaar 1: Een prinses ontsnapt* van Marc van Broekhoven. In stripwinkel Lambiek in Amsterdam vindt op 16 december bovendien een vernissages plaats van een Plunk-expo.

Strip2000 draaide vorig jaar al warm met twee uitgaven van Tom Carbon (deel 1: *In goed gezelschap* en deel 5: *De knetterende gek*). Ex-beursorganisator Peter van der Heijden, de man achter uitgeverij Strip2000, vindt dat humorstrips wel meer aandacht mogen hebben. 'Wij gaan ons met name richten op Nederlandse en Belgische auteurs. Doel is om jaarlijks tien uitgaven op de markt te brengen.' Voor 2012 staan uitgaven op het programma van onder andere *Peer de plintkabout* en *Marq denkt* (Van Broekhoven), *Tom Carbon 3* en *6* (Cromheeke) en *Dik van dieren* en zo (Gerard

Index op weekblad Kuifje

André Wijntjes staat bekend als de man van de strip-indexen. Twintig jaar geleden zette hij de eerste schreden met het naslagwerk *Van Eppo tot Sjors en Sjimmie stripblad*. Tijdens het recente Stripfestival Breda verscheen bij zijn uitgeverij Kippenvel de complete *Kuifje Index 1946-1993* (€25) het levenslicht. Enkele jaren geleden verscheen deze al in drie losse delen. Naast Wijntjes zijn Ed Hengeveld en Johan Leever de samenstellers. Rob van Eijck geeft in een inleidend artikel de geschiedenis van dit blad in notendop weer.

Het eerste wat opvalt is dat de samenstellers echte liefhebbers/kenners zijn van dit weekblad voor de jeugd van 7 tot 77 jaar. Naast een overzicht van de series en auteursregister is er ruimte voor een persoonlijke invulling. Johan Leever laat zien een verwoed verzamelaar te zijn van originele platen uit de gouden *Kuifje*-jaren. Verder is ook de 'Galerij der groten' van Ed Hengeveld opgenomen. Deze serie portretten van *Kuifje*-auteurs stond eerder in *Stripschrift*.

Het boek is rijk geïllustreerd met opmerkelijk materiaal. Naast juweeltjes uit de glorietijd is er ook aandacht voor de nadagen van dit blad. Het is jammer dat hier en daar de grafische wetten aan de laars worden gelapt. Een frissere vormgeving had niet misstaan.

Natuurlijk weet iedereen dat *Kuifje* aan de wieg stond van de carrières van grootmeesters. Bij het doorbladeren wordt je weer eens met de neus op die feiten gedrukt. Je ziet hoe belangrijk een man als Greg is geweest. Een drijvende kracht die lang nadat zijn hoofdredacteurschap was beëindigd nog sporen naliet. Maar ook eind jaren 1970/begin jaren 1980 toen Jean-Luc Vernal de scepter zwaaid gebeurden er opmerkelijke dingen. Tevens valt op dat hoe belangrijk stripmakers als Tibet, Dany, William Vance en Liliane en Fred Funcken voor dit blad waren. Dit bomvolle naslagwerk is een feest der herkenning. Zonde dat het boek niet in kleur is verschenen. CJ

Batman live

Op 9-11 december valt in Ahoy Rotterdam de *Batman Live World Arena Tour* te bekijken. Het is een show met veel acrobatiek en stunts. Natuurlijk ontbreekt rechterhand Robin niet met wie Batman het opneemt tegen The Penguin, The Riddler en The Joker. Ook Catwoman en Poison Ivy zijn van de partij. Ahoy wordt speciaal voor de gelegenheid omgebouwd tot Gotham City, Batmans woonplaats. In de show wordt gebruik gemaakt van allerlei technische snufjes, waaronder een enorm led scherm, en special effects. Het levert een spektakel met veel vuurwerk, geluidseffecten en visuele hoogstandjes op. Kaartjes voor de vijf shows kosten tussen de €26 en €61. TdK

Meer info en kaartverkoop:
www.batmanlive.nl

ADVERTISEMENT

STRIPWINKEL
DICK BOS

Al 18 jaar een vertrouwd adres!!

BURGEMEESTER BAUMANNLAAN 119a

3043 AJ ROTTERDAM-OVERSCHIE

WWW.STRIPWINKELDICKBOS.NL

BEZOEK OOK ONZE WEB-WINKEL!!!

Strip over patroonheilige ziet het licht

VAN LINKS NAAR RECHTS - Joshua Peeters, Niels Bongers, Albo Helm en Nico Stolk bij de presentatie van *Sint Maarten - Een levende legende*.

Wie was Sint Maarten ook al weer? Drie Utrechtse striptekenaars vertellen elk een verhaal over deze patroonheilige van de Domstad. Uitgeverij Matrij, gespecialiseerd in geschiedenisuitgaven, heeft de korte strips gebundeld in *Sint Maarten - Een levende legende* (ISBN 978-90-5345-445-9, €9,95). Striptekenaar Niels Bongers laat – op scenario van Nico Stolk – Martinus zelf aan het woord om zijn levensverhaal te vertellen. Joshua Peeters toont welke legendes zich in de loop der tijd rond deze bisschop van Tours hebben gevormd. Albo Helm, ten slotte, vertelt hoe Sint Maarten de schutspatroon van Utrecht is geworden en wat daarvan in de stad terug te vinden is.

Martinus (316-397) was soldaat in het Romeinse leger en sneed op een dag bij de stadspoort van Amiens de mantel van zijn soldatenuiform in twee stukken om een bedelaar een helft te geven. Volgens een legende was deze bedelaar een verschijning van Jezus. Martinus/Maarten liet zich bekeren en verliet het leger. Op latere leeftijd werd hij door de katholieke kerk benoemd tot bisschop van Tours. Hij geldt als beschermheilige voor armen, zieken én kinderen. Op 11 november is het Sint Maartensdag. Dan gaan veel kinderen met hun lampion langs de deuren en zingen bedelliedjes voor snoep.

Sint Maarten - Een levende legende is een initiatief van de werkgroep Sint Maartensberaad Utrecht van de Stichting Utrecht, Centrum van Historie en Cultuur en het Utrechtse stripgenootschap Stichting De inktpot. Naast een aantal subsidies is de uitgave gefinancierd met steun van een aantal organisaties en bedrijven die in de stad actief zijn. RS
Meer info: www.stmaartenstadutrecht.nl

Van de uitgever

Door kostenstijgingen zullen vanaf *Stripschrift* 422 de tarieven voor abonnees iets moeten worden verhoogd.

De abonnementsstarieven voor 2012 zijn als volgt vastgesteld:

Nederland	€49,00
België	€52,00
Overige landen	€66,00

Abonnees die *Stripschrift* tevens via de Tablisto-app voor de iPad wensen te ontvangen betalen slechts een kleine toeslag van

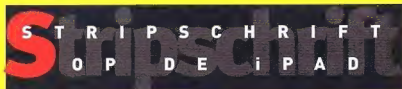
€8,00 per jaar. Losse nummers voor de iPad kosten €3,99.

Abonnees die ons machientje of reeds gemachtigd hebben om het abonnementsgeld jaarlijks automatisch te innen krijgen €1,00 korting!

Leden van Het Stripschap blijven uiteraard ook recht houden op hun korting van €1,25 per jaar. Nieuwe abonnees kunnen zich nog tot 1 januari 2012 aanmelden tegen de tarieven van 2011.

De uitgever

ADVERTISEMENT

Sinds begin november is *Stripschrift* ook te lezen op de iPad.

Hoe werkt het?

- Installeer de **gratis** Tablisto-app op je iPad
- Registreer je als gebruiker
- Zoek naar *Stripschrift*
- Voeg het gewenste nummer toe aan je account

Het mooie van Tablisto is dat de nummers die je niet direct paraat wilt hebben, kan archiveren en later weer gemakkelijk kunt terughalen naar je boekenkast. Je bepaalt dus helemaal zelf welke edities van *Stripschrift* fysiek op je iPad staan.

Uiteraard kan je in *Stripschrift* op de iPad makkelijk doorlinken naar alle websites en mailadressen die in het blad worden genoemd en ook bij alle besproken boeken zitten linkjes naar het internet. Je klikt daarvoor op het omslag van het boek of op de tekst van de korte besprekingen in de rubriek 'En verder'. En er valt nog veel meer door te klikken.

Probeer het zelf!

Stripschrift op de iPad kost slechts €3,99 en voor dat bedrag krijg je een blijvende licentie op het gekochte nummer.

Naast de nieuwe nummers voegen we ook regelmatig back-issues toe aan de Tablisto-kiosk.

Tablisto

Nederlandse Stripklassiekers voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de Tom Poes-verhalen uit de weekbladen Donald Duck en Revue, in luxe banden. De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bonnel. Geheel in de originele kleuren gedrukt. Reeds 25 delen verschenen. Prijs per deel € 60.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman in 24 luxe banden. Van alle stripfiguren die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak. Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 54/ € 59.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden. In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos! Reeds 15 delen verschenen. Prijs per deel € 54.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie. T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

→ STARS & STRIPS

Twijfel over Alpha Flight

→ EINDEJAARS

Mooie hardcovers en dikke specs, dat is al jarenlang het geijkte recept voor de feestdagen. De grote uitgeverijen grijpen de maand december aan voor het als een ideaal cadeau promoten van bijzondere en meestal prijzige comics. Dit jaar is anders, al komt dat niet echt als een verrassing. Juist grote uitgeverijen als Marvel Comics en DC Comics hebben een bewogen jaar achter de rug, waarbij de aandacht uitging naar crossovers en het opnieuw lanceren van bestaande series. Kerstcadeaus passen dan blijkbaar niet meer in de planning.

Dat wil uiteraard niet zeggen dat in deze periode dan helemaal niets noemenswaardigs meer verschijnt. Zo lanceert Dark Horse Comics half december *Star Wars, Agent of the Empire: Iron Eclipse*, een vijfdelige miniserie door John Ostrander looit de drijvende kracht achter *The Spectre* en Stéphane Roux (vorig jaar nog de tekenaar van *Zatanna* bij DC Comics). Hoofdpersoon Jahan Cross wordt neergezet als de James Bond uit de wereld van *Star Wars* en de serie belooft een unieke blik achter de schermen van het Keizerrijk.

Bij Marvel Comics is het intussen tijd voor de terugkeer van de serie *Defenders*. De oorspronkelijke reeks liep van begin jaren 1970 tot halverwege de jaren 1980 en hoewel het daarna nog een paar keer is geprobeerd met een paar miniseries leek het concept niet meer van deze tijd. Matt Fraction (de huidige schrijver van *Thor* en *Invincible Iron Man*) denkt daar anders over en samen met tekenaar Terry Dodson (*Uncanny X-Men*) blaast hij het team dat eigenlijk geen team wil zijn nieuw leven in. Fraction gaf in de door hem geschreven zomercrossover *Fear Itself* al de aanzet tot het samenkomen van de nieuwe Defenders, dus hopelijk betekent dit dat het geen haastig verzonden marketingproject is dat bij gebrek aan succes binnen een jaar verdwijnt.

■ **JUNGLE** Dynamite Entertainment breidt uit, nu met *Lord of the Jungle*, een bewerking van Edgar Rice Burroughs' verhalen over Tarzan. De uitgever belooft een volledig ongecensureerde versie van de al bijna honderd jaar oude klassieker en de verstripping is in handen van Arvid Nelson (*Rex Mundi*) en Roberto Castro.

■ **AFSCHEID** In de week voor kerst neemt DC/Vertigo afscheid van *DMZ*, de

IMAGES MYTHIQUES

VAAS

Ref. altyi

Hoogte: 44 cm

Materiaal: roest-vrijstalen hars

handgeschilderde afbeelding

op porselein

Oplage: gelimiteerd op 500 exemplaren

Nummering: genummerd certificaat

Yendor
STRIPWINKEL

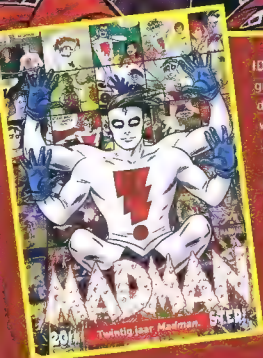
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel. 010 - 433 17 10

www.yendor.nl

www.yendor.nl

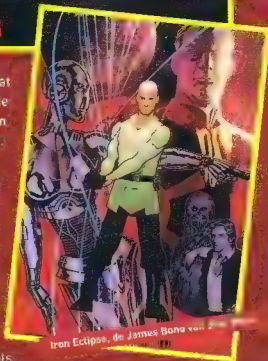
Defenders zijn terug

Twintig jaar Madman

Nieuwe miniserie The Dark Tower

Iron Eclipse, de James Bond van Marvel

IOW Publishing heeft als één van de weinige grote uitgeverijen toch nog een project voor december op de planning staan dat als cadeau waardig kan worden bestempeld. Het gaat om John Romita's *The Amazing Spider-Man: Artist's Edition*. De *Artist's Edition* is een initiatief waar IOW al langer mee bezig is, waarbij klassieke verhalen van grote namen uit het verleden op groot formaat en in zwart/wit worden heruitgegeven.

Nu is het de beurt aan John Romita Sr en in het bijzonder zijn oude werk voor *Amazing Spider-Man*, met verhalen over schurken als Kingpin, Mysterio, de Green Goblin en Doctor Octopus.

de terugkeer van Cable. Dat neemt niet weg dat dit de zoveelste terugkeer is van een overleden personage. Heeft het nog impact? In diezelfde maand klinkt het startschot voor *Dark Tower: The Gunslinger: The Way Station*, een nieuwe, vijfdelige miniserie binnen het grotere geheel van de verstripping van Stephen Kings roman, plus *The Dark Tower*. Na het vertrek van Jae Lee als

vaste tekenaar van de eerste reeks miniseries experimenteert Marvel voor deze tweede reeks met telkens andere tekenaars: schrijvers Robin Furth en Peter David worden nu bijgestaan door de Britse tekenaar Laurence Campbell. Dankzij de inkleuring van Richard Isanove blijft de herkenbare sfeer gegarandeerd.

Curieuze afsluiter: nog geen drie maanden geleden kondigde Marvel aan dat de achtjarige miniserie *Alpha Flight* door Eric van Lente, Greg Pak en Dale Eaglesham wegens succes was gepromoveerd tot een lopende serie. Maar eind oktober kwam meens het bericht dat Marvel diezelfde *Alpha Flight* wegens tegenvallende verkoopcijfers had stopgezet. De serie eindigt nu abrupt gewoos na acht delen, ook dat maakt niets uit aan de fans!

→ UITBREIDING

Waar DC Comics de laatste maanden in het teken staat van de herstart van alle superheldenseries heeft concurrent Marvel Comics het minder rigoureus aangepakt. Of toch? Want stiekem zijn de afgelopen drie jaar ook veel van de oudere series herstart opvallend genoeg na een periode waarin het juist de gewoonte werd dat de oude nummering werd voortgezet. En voor uitbreiding met specials en miniseries is natuurlijk altijd plek.

In december slaan schrijver Jeph Loeb (*Batman: The Long Halloween*) en Ed McGuinness (*Hulk*) de handen weer ineen voor de vierdelige miniserie *Avengers: X-Sanction*. Cable is terug en zijn enige doel is het uitbreiden van de Avengers. De opspronkelijke titel van het project was *Cable Reborn*, maar sinds de aankondiging deze zomer is het zwaartepunt van het verhaal verschoven en gaat het niet meer puur om

creatie van schrijver Brian Wood (de man achter *Demo*) en tekenaar Riccardo Burchielli. Na tweenzeventig nummers over een door een burgeroorlog verscheurd New York is het avontuur voorbij. Wood neemt de speciale variantcover voor zijn rekening.

■ **FEEST** Bij Image Comics verschijnt *Madman 20th Anniversary Monster*, een hardcover op groot formaat van bijna driehonderd pagina's, waarin Michael Allred samen met een keur aan bekende namen viert dat zijn creatie twintig jaar bestaat. De bundel bevat nieuw werk van onder andere Darwyn Cooke, Paul Pope en Frank Quitely.

■ **HERDRUK** Het debuut van maker Derek Kirk Kim, het uit 2003 afkomstige *Same Difference*, was al een tijd niet meer leverbaar. Uitgeverij First Second brengt daar aan het eind van dit jaar verandering in met de release van een nieuwe druk, ditmaal als luxe hardcover. Het zesennegentig pagina's tellende boekwerk kost \$16.99.

Crisse

Schrijven is iets magisch

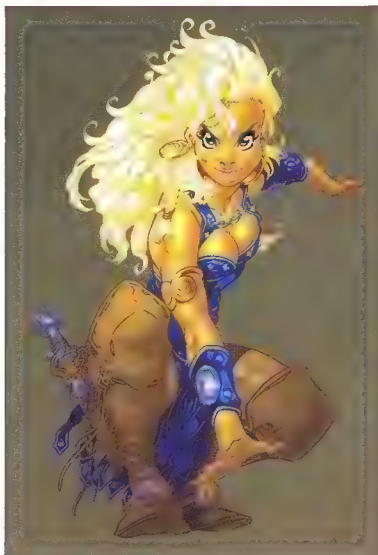
MICHEL VAN MEERENBOER

FOT. MICHEL VAN MEERENBOER

Wie Crisse zegt, zegt heroïc fantasy! Een genre dat de afgelopen jaren flink aan populariteit heeft gewonnen, maar waarin Crisse (Didier Chrispeels, 1958, Brussel) al sinds midden jaren 1980 actief is. In zijn verhalen zijn de klassieke mythologieën sterk verweven met zijn eigen fantasieën. Hij tekende aanvankelijk de verhalen zelf; sinds enige tijd legt hij zich vooral toe op het schrijven van scenario's voor andere tekenaars. Tijd om eens in de wereld van deze bescheiden stripmaker te duiken.

GEHEEL RECHTSBOVEN - Tekenfilm is een jeugdliefde van Crisse. Zijn strips hebben vaak iets weg van animatie, zoals bij Cosmos Milady, een humoristische, kosmische strip over een orgasmafoon. **ERNAAST -** Tekening voor een commerciële kaart voor uitgeverij Ankama.

RECHTS EN GEHEEL RECHTS - Atalante is een vrouw die zich aan wil sluiten bij de argonauten. Het is één van de weinige stripseries die Crisse nog zelf tekent. Silvester heeft sinds een paar jaar de rechten in handen voor het Nederlands taalgebied.

Crisse staat bekend om zijn werk met humoristische getekende figuren en sexy vrouwen met bambi-ogen, maar in het begin van zijn carrière maakte hij realistisch werk. De tekenaar besefte dat hij tekort schoot en koos vervolgens voor het komische genre. 'Na de samen met Bom (Michel de Bom) gemaakte strip Nahomi, die over een Japanse prinses gaat, heb ik twee delen over de Russische revolutie getekend. Het eerste deel speelt zich af in 1920 en is geschreven door Natacha, een Russische zangeres en cabaretière. Het tweede deel is gesitueerd in het jaar 1921 en heb ik zelf geschreven. Ik kwam er achter dat realistische strips mij niet zo goed liggen. Ik vond het nogal arbeidsintensief, omdat ik veel gebruik moest maken van fotomateriaal om de personages en de achtergronden er geloofwaardig te laten uitzien. Voor het tekenen van gezichtsuitdrukkingen kocht ik filmtijdschriften met foto's van acteurs, om die over te tekenen, zodat het nog ergens op lijkt. Voor het realistisch tekenwerk moet je technisch goed onderlegd zijn en dat was ik niet. Ik heb daarna gekozen voor het komische genre. Zo kon ik mijn gebreken verdoezelen en compenseren en ben ik uiteindelijk doorgebroken met Het kristallen zwaard, een parodie op de heroïsche fantasy over de strijd tussen goed en kwaad.'

Autodidact

Heb je nooit spijt gehad van deze beslissing? Als je door was gegaan met realistisch tekenen was je vast beter geworden. Crisse: Nee, toch niet. Ik ben autodidact en heb nooit tekencursussen gevolgd. Het komische genre ligt mij overduidelijk veel beter dan het realisme. Ik was veel te veel bezig met het natekenen van foto's, maar ik had ook geen tijd om extra lessen te volgen. Ik was als kind al een liefhebber van Walt Disney, dus voor mij lag het voor de hand dat ik die kant opging.

Ja, dat is wel iets wat me opvalt. Je werk oogt de laatste jaren vaak als een tekenfilm...

Dat is de verdienste van Fred Besson [inkleurder van onder andere *Largo Winch* en *Cixi*. MvM]. Hij heeft bij voorbeeld *Isanti* met de computer bewerkt. We waren tevreden over het resultaat, al kon het in onze ogen nog beter. Maar uitgeverij Soleil wilde niet investeren in betere technologie, terwijl de verkoop van het album goed liep. Ik sta voor deze serie

niet langer meer onder contract van Soleil en we zoeken naar een nieuwe uitgever. Voor het tweede deel is het verhaal al af. Het heet *Het land van de Leeuwman*.

Tekenfilms zijn een jeugd liefde. Daarom vond ik het erg leuk dat ik mee kon werken aan de Franse tv-serie *Wakfu*. Ik heb meegewerkt aan het ontwikkelen van de karakters en aan het schrijven van het storyboard voor episode uit deze fantasyserie. De uitgever wil er ook een comicversie van uitbrengen, mogelijk ook voor de Amerikaanse markt. Het idee is dat ik zes delen teken van tweeëntwintig bladzijden per comic. Daarna hoop ik de draad met *Ishantir* weer op te kunnen pakken.

Je bent al eens eerder op de Amerikaanse toer gegaan, toch?

Klopt. In 2000 kwam ik op de stripbeurs in Angoulême in contact met hoofdredacteur Thierry Mornet van uitgeverij Semic. Het klikte en ik maakte een korte strip voor Semic voor de Franse markt die in de Verenigde Staten verscheen als een aflevering van de comicserie *Tellos* die was opgezet door schrijver Todd DeZago en de helaas in 2007 veel te jong overleden Mike Wieringo. Ze waren zo enthousiast dat Todd een verhaal in zes delen voor mij schreef dat bij comicuitgeverij Image uitkwam. Het resultaat werd gewaardeerd want ik was zelfs een keer 'Gem of the month' in het comicinformatieblad *Preview*. Ik verwachtte dat ik hierdoor nieuwe opdrachten zou krijgen, maar die bleven uit. Ik had geen zin om er bij Image om te gaan te smeken, want ik kan mezelf goed voorzien in werk. Dus dat Amerikaanse avontuur stierf een zachte dood.

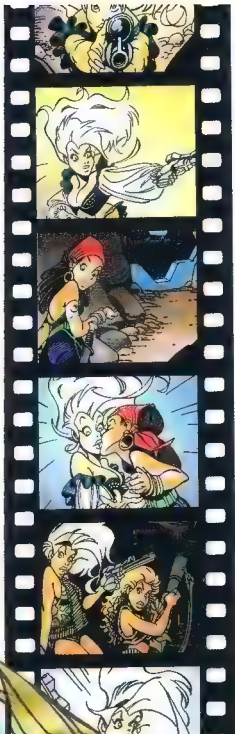
Nog zoveel te doen

In 1997 verschijnt het eerste deel van de science fiction strip *Kookaburra*, een potpourri met elementen uit *Star Wars*, *Alien* en Amerikaanse actieheldenreeksen. In 2005 kwam het vierde deel uit van deze serie. Die bleek je niet zelf te hebben afgerond, maar Nicolas Mitric. Waarom?

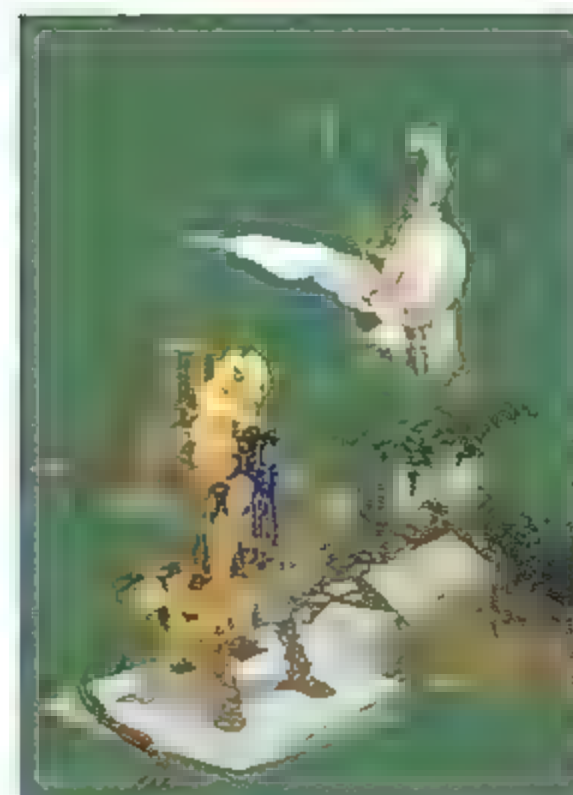
Mijn vrouw overleed in de tijd dat ik het derde deel van *Kookaburra* had afgerond. Ik had toen behoefte aan een lange adempauze. Nicolas Mitric stelde voor om hem het vierde deel te laten tekenen. Ik ging daarmee akkoord en gaf hem meteen de vrije hand voor het vervolg van de serie en de

spin-off *Kookaburra Universe*. Ik gunde hem dat vanwege zijn toewijding en ik had daardoor geen moeite om mijn creatie af te staan. Het zou niet werken als ik er me steeds mee zou gaan bemoeien. Vier jaar geleden kwamen we op het idee om er nog een afgeleide van te maken en dat resulteerde in *Kookaburra K*.

Het *Kookaburra*-universum is inmiddels zo'n groot project geworden dat er al veertien delen zijn verschenen waaraan diverse tekenaars en scenario-schrijvers hebben meegewerkt.

RECHTS - De opbouw van een omslag van *Atalante*, één van de versies voor het eerste deel.

De knopje bijlegger als tekenaar

Ocean's kings – Armonia, 1987

Nahomí – Lombard, 1985-1987

1. De tovernooten
2. Het poeder der vergetelheid
3. Het lied van Galadrielle

De schaduw van het verleden – Armonia, 1986

1. De Krim, 1920
2. Ungern Kahn – Blitz, 1987

Het Kristallen Zwaard – Oranje, 1990-1995

1. Het parfum van de Nurks
2. De blik van Wenlok
3. De greep van de Mangrove
4. De schreeuw van de Groes
5. De smaak van Sulfur
Les Arcanes – Vents d'ouest, 1995 (prentenboek),
onvertaald
6. Second cycle : La cité des vents – Soleil, 2004,
onvertaald

Cosmos Milady – P&T, 1993

Loretta & Harpeya – Blitz, 1994-1997

1. [zonder titel]
2. [zonder titel]

Perdita Queen – Blitz, 1997

1. Griffin Dark

Atalante – Blitz, 2000-2003,
vanaf deel 4 overgenomen door Silvester,
die ook de vorige delen opnieuw heeft uitgegeven.

1. Het pact
2. Nautiliaa
3. De geheimen van Samothracië
4. De vlucht van de Boreden

Kookaburra – Talent, 1997-2005,
overgenomen door Arboris vanaf deel 5.

1. Planeet Dakoï
2. Sektor WBH3
3. Het project Equinox
4. Systeem Ragnarok
5. Terug naar Terradoes

Ishanti – Silvester, 2007

1. De tranen van Isis

Je vrouwelijke hoofdpersonages lijken in iedere serie wel erg veel op elkaar, vind je niet? Het is moeilijk om af te wijken van het beeld dat ik in mijn hoofd heb. Ik hou daar graag aan vast, omdat ik iedere keer denk dat ik mijn vrouwelijke personages nog beter neer kan zetten. Vergelijk het maar met een regisseur die steeds een beroep doet op dezelfde actrice. Het grappige is dat ik dat met Fred besproken heb, toen we voor *Ishanti* bezig waren. Ik kwam met mijn schetsen iedere keer uit op de vrouwelijke personages die we gebruikt hebben in *Atalante*. Hij zag mijn worsteung, maar vond het zelf geen probleem, omdat Ishanti doorgaat voor een Egyptische danseres.

Waarom ben je je steeds meer gaan toeleggen op het schrijven van scenario's?

Op mijn 42^e realiseerde ik me dat, als ik me tot het tekenen zou beperken en daarbij een respectvolle leeftijd zou halen, ik nog twintig tot vijftientwintig boeken zou kunnen maken. Op dat moment be kroop mij het angstige gevoel dat ik te weinig tijd zou hebben om al de verhalen uit te werken die ik nog wil vertellen. Ik besloot dat ik net zo te werk wilde gaan als de Amerikaanse superheldenbedenker Stan Lee: ik werk ideeën uit die bij me op komen en daar zoek ik dan een tekenaar bij. Eigenlijk duurt het schrijfproces me zelfs te lang. Ik heb nog zoveel ideeën, dat ik me soms een visser voel die heel veel hengels heeft uitstaan, maar moeite heeft de vangsten op tijd binnen te halen.

Gaat het schrijven je makkelijker af dan tekenen?

Het zijn moeilijk te vergelijken processen. Aan de basis van het schrijven ligt een idee dat soms weken of jaren in mijn hoofd suddert. Ik heb wel eens met een idee rond gelopen waarvan ik het einde niet rond kreeg. Pas na tien jaar vielen de puzzelstukjes op zijn plaats. Het is iets magisch.

Gebruik je een blocnote om je ideeën op te schrijven zodra je een ingeving krijgt?

Nee, alles blijft in mijn hoofd zitten. Ondertussen groeit en groeit het, tot het compleet is om er iets mee te doen.

Tekenfilms

Is het belangrijk dat tekenaars een vergelijkbare stijl als die van jou hanteren?

Nee, zolang het maar een goede komische stijl is en er een klik ontstaat. Ik heb bij voorbeeld met Pierre Alary een deel van de strip *Griffin Dark* gemaakt. Hij tekende toen onder het pseudoniem Stanley en was door de Disney-studio geschoold. Ook Nicolas Kéramidas met wie ik *Luuna* maak en Carlos Meglia, de tekenaar van *Cañari*, hadden bij animatiestudio's gewerkt. Ik deel mijn ideeën met mijn tekenaars en ontvang ook feedback. Uiteindelijk beslis ik, maar het schrijven en tekenen blijft een proces van ontwikkeling. Het uitgangspunt is het doel te bereiken en daarbij nog lol te hebben ook.

Voor tekenaars is het een voordeel wanneer er een kant-en-klaar-scenario ligt. Schrijven is namelijk een arbeidsintensief proces. Toch was het een aantal jaren geleden voor mij best lastig om tekenaars te vinden die mijn scenario's wilden uitwerken. Maar ik heb inmiddels laten zien dat ik er serieus mee bezig ben en volwaardige verhalen aflever die succesvol zijn.

Lonkte dan nooit de stap naar een animatiestudio?

Nee, nooit. Ik begon mijn carrière in 1978 bij het blad *Robbedoes* waar ik het vak leerde en mijn tekenvaardigheden heb ontwikkeld door persiflages te tekenen van andere stripfiguren en de sterren van het witte doek. Dit waren de korte verhaaltjes die later werden samengevoegd tot het album *Ocean's Kings*. Ik kon daardoor later makkelijker terecht bij *Kuifje*, omdat de redactie mijn stijl wel zag zitten. Ik ben echter nooit benaderd geweest door Disney of andere animatiestudio's en heb er zelf niet naar gestreefd.

Werk je eigenlijk met assistenten?

Nee, ik werk alleen, maar ik fungeer wel als coach voor een aantal tekenaars door hun werk van commentaar en adviezen te voorzien.

Collega-scenarist Scotch Arleston heeft veel succes met zijn 'wereld van Lanfeust' met talloze subseries, spin-offs en onderlinge verbindingen. Zou je zelf nog een keer zo'n project willen opzetten waaraan meerdere tekenaars meewerken? Hahahaha, nee zo'n verbintenis zie ik niet zitten. Bij mij zijn de tekenaars veel vrijer! Ik bespreek wel steeds met een tekenaar welke kant we opgaan. Ik hou graag het overzicht, maar om nu met al die tekenaars één grote wereld te smeden vind ik te ver gaan. *Kookaburra* lijkt er nog het meeste op, maar de serie is afgerond omdat Mitric dat wilde. Bovendien zijn de albums van *Kookaburra Universe* in lijn met de oorspronkelijke verhalen. Het was eerder een lange reeks dan een wijds universum. Het was een leuk project, maar Mitric bepaalde uiteindelijk wat er ging gebeuren.

Mythische wezens

Atalante, een serie over een vondeling die een vrouwelijke argonaut wil worden, is nog een strip die jezelf tekent. Ga je daarmee door?

Atalante wil ik graag voortzetten. Ik heb er zeker tien, twaalf delen voor in mijn hoofd zitten. Maar dit hangt ook sterk af van wat de uitgever wil.

Wat vind je zo leuk aan het mixen van fantasy met elementen uit de mythologie?

Als kind hield ik al van mythologie en dat varieerde van Viking-verhalen tot de Maya's. Ik hou van de mythologie van ieder volk en meng daar mijn eigen fantasie doorheen. Ik hou er niet van als bepaalde volkeren met andere volkeren in contact komen. Ik wil dat hun eigen geschiedenis of verhaal verteld wordt zonder inmenging van buitenaf. Ik vind het niet prettig dat een volk superieur over een ander volk wordt. Daarom vertel ik, wanneer ik het over Egyptenaren heb, alleen over Egyptenaren en als ik het over de Grieken heb, behandel ik alleen de Grieken en laat ik ze niet vechten met de Romeinen. Die confrontatie wil ik niet. Want de geschiedenis leert dat er dan altijd één volk het onderspit delft.

Toch wordt er in *Kookaburra 3* behoorlijk gehakt!

Ja, daar heb je gelijk in. Alhoewel ik het tot een minimum probeerde te beperken vloeit er inderdaad in dat deel veel bloed. Maar in dat verhaal gaat het om een strijd tussen de bewoners van verschillende planeten. Beschouw het maar als een soort 'space opera' over de moeizame pogingen om de interplanetaire vrede te bewaren.

Wat waren je recente projecten?

Eind 2010 verscheen de strip *Thalutaa* over de samenleving op het eiland Tahiti. Het speelt zich 2000 jaar geleden af en er doen dus geen blanken aan mee. De tekenaar is Ood Serrière, met wie ik nog niet eerder had gewerkt. Van het één komt het ander, want Ood maakte daarna op tekst van Jactance het album *Citadines*. Zij heeft voor mij eerder de teksten verzorgd die te vinden zijn in het boek *Les secrétaires*, een bundel pikante tekeningen van secretaresses. Verder is *La Contessa* met tekenaar Hervé verschenen. Dit is een thriller over een sexy dievegge op een cruiseschip. Het is sinds tijden weer een verhaal dat zich in de moderne wereld afspeelt zonder vreemde wezens.

Wat zijn je toekomstige projecten?

Ik speel met de gedachte om iets te doen met Vikingen of feen à la Tinkeltje, of een combinatie daarvan. Een ander, ouder idee heet Wichita en gaat over een sexy heks. Verder zoek ik een manier om door te kunnen blijven gaan met mijn Egyptische verhalen, omdat *Ishanti* momenteel dus stil ligt. Ik heb al veel mythische wezens op papier tot leven gewekt en er zitten er nog genoeg in mijn koker.

michel.van.merriënboer@stripschrift.nl

BOVEN – Ishanti is Crisses
Egyptisch prototype van een
vrouwelijke personage.

Beknopte bibliografie als scenarist

De Phaeton – Talent, 1999-2002

3. De woede van Abyssaal
4. De typhonjager
5. Het land van de duizend meren
6. De rode ochtend boven Medianos

De Kid – Talent, 1997-2005

1. Het ontwaken
2. Het geheim
3. Chaos

Griffin Dark – Casterman, 1997

1. Het pact

Luuna – Talent, 2003-2005 (overgenomen door Daedalus in 2009 en opnieuw uitgegeven)

1. De nacht van de totems
2. De schemering van de Lynx
3. In het spoor van Oh-Man-Ah
4. Pok-ta-pok
5. De ring van spiegels
6. De Wolvenkoning

Private Ghost – Talent, 2001

1. Red Label Voodoo
2. White Bloody Mary – Soleil, 2003, onvertaald
3. Hot Caribbean Rainbow – Soleil, 2004, onvertaald

Cañari – Silvester, 2007

1. De gouden tranen
2. De laatste golf

La Contessa – Glénat 2011

1. Slow Play

BOVEN – Gunnar Gunnarson,
Crisses versie van een Viking,
bij uitstek geschikt voor
legenden. Dit volk heeft hij
nog niet behandeld; mogelijk
wordt het zijn nieuwste
project.

ONDER – Eerbetoen aan de
strip *Natasja* van Walthery.

3D-producties staan weer volop in de belangstelling, zeker na succesvolle films als *Avatar*, *De Smurven 3D* en *De avonturen van Kuifje: Het geheim van de Eenhoorn*. Op stripgebied gaat het driedimensionale fenomeen alweer bijna zestig jaar mee.

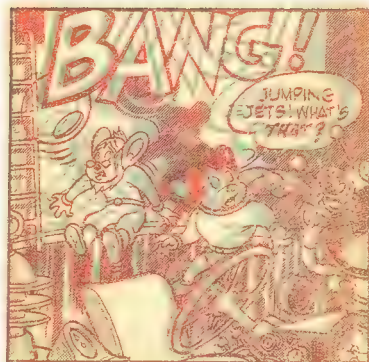
Een kort overzicht.

BOVEN – Rijk geïllustreerde bril om polychromatische anaglifien in Japanse manga-stijl te bekijken.

RECHTSBOVEN – In het eerste 3D-striplad in de jaren 1950, *Three Dimension Comics 1*, speelde Mighty Mouse een hoofdrol. Volgens Joe Kubert, die met de broers Maurer de redactie vormde van uitgeverij St. John Publications, werden er 1,2 miljoen exemplaren verkocht voor \$0.25 per stuk. Het gemiddelde striplad in Amerika kostte toen \$0.10.

ij de meeste mensen staan de ogen zes tot acht centimeter uit elkaar, met als één van de voordelen het vermogen om ruimtelijk – driedimensionaal – te kunnen zien. (Voor de bijdehandjes: het aantal dimensies komt hier verder niet ter sprake).

Dat ruimtelijk vermogen wordt normaal niet aangesproken bij afbeeldingen in boeken, kranten, tijdschriften, en ook niet bij film en televisie. Deze media zijn standaard tweedimensionaal. Eén van de eersten die serieus het ruimtelijk zien bestudeerde, de Britse natuurkundige Wheatstone, vond in 1838 de stereoscoop uit. Met dit 'verrekijker-achtige' apparaat kunnen twee foto's, uit een iets verschillend perspectief genomen, apart door het linker- en rechteroog worden bekeken. De hersenen van de kijker voegen de twee beelden samen en daardoor ontstaat de perspectivische ruimtewerking. De stereoscoop was tot de opkomst van de film erg populair, vooral bij de beter gesitueerden die zich graag verlustigden aan exotische (en erotische) fotografische beelden en illustraties.

In de jaren 1950 werd de Viewmaster zeer populair. Met dit apparaat kunnen zeven paren dia's, gemonteerd op een kartonnen schijf, in stereo worden bekeken. Tot de jaren 1970 werden er ook fotostellen gemaakt waarmee de amateur-fotograaf dergelijke foto's kon maken.

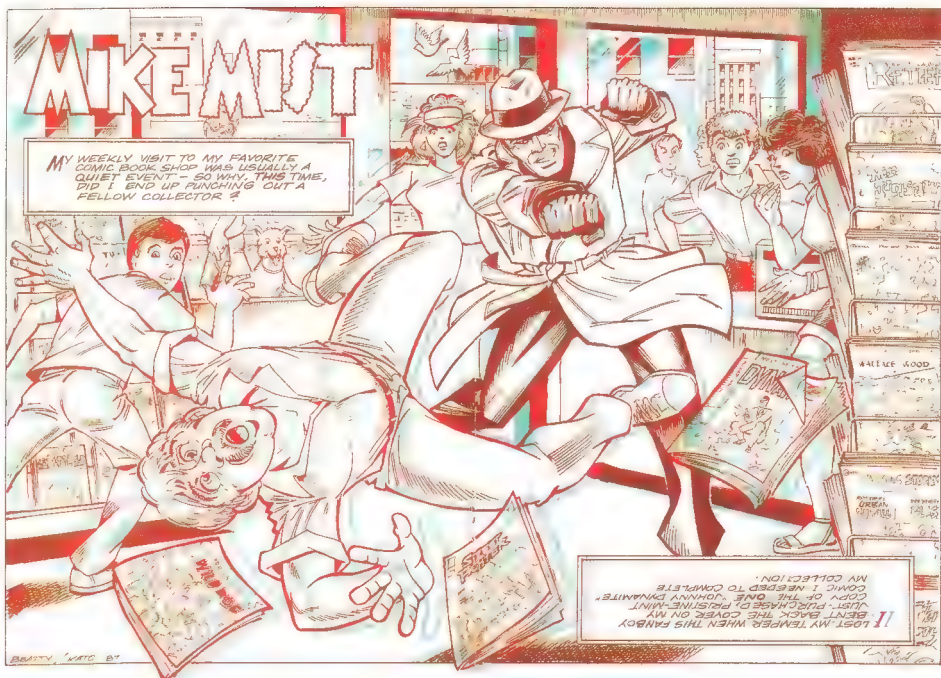
Maar de ruimtewerking ontstaat ook door twee net iets in perspectief afwijkende afbeeldingen of foto's in verschillende kleuren (bij voorbeeld rood en groen) op elkaar te monteren. Dat plaatje moet dan worden bekeken met een bril met verschillend gekleurde glazen (zoals in het voorbeeld rood en groen). Het oog achter de rode lens ziet alleen het groene beeld en omgekeerd.

Het voordeel van dit laatste systeem is dat het gebruikersvriendelijk is en druktechnisch niet bijzonder ingewikkeld. En de brillets zijn ook niet duur. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat elke zichzelf respecterende krant en tijdschrift de lezer al eens heeft getraktet op zo'n polychromatische anaglif, beter bekend als een 3D-plaatje. Behoorlijk verwarrend overigens, want de huidige animaties en illustraties met grote dieptewerking die tegenwoordig met computerprogramma's worden gefabriceerd onder de naam 3D berusten op andere perspectivische en rekenprincipes en hebben niets met stereoscopie te maken.

Het (waarschijnlijk) eerste stereoscopische stripverhaal – met Mighty Mouse als held – verscheen in 1953, gemaakt door Joe Kubert en Norman Maurer, die in 1950 tijdens hun diensttijd in Duitsland kennismaakten met stereofoto's en zich afvroegen of dit effect ook bij striptekeningen mogelijk was. De grote pionier van de 3D-comics is echter Ray Zone, die de stereoscopische techniek verbeterde en die verantwoordelijk is voor de productie van meer dan 150 3D-comics, waaronder klassiekers als *The Spirit* en *Dick Tracy*. Bekijk zijn uitgebreide site www.ray3dzone.com, met rood-groen brilletje!

Meer info: *Anaglifien - Stereo-afbeeldingen rond kunst, wetenschap en techniek* (Ararith uitgevers, ISBN 90-6834-0255) van Dieter Lorenz.

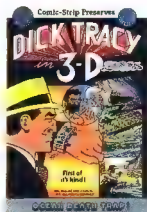
LINKS – Afbeelding uit de achtdeelige serie *De wonderlijke reis van Pukkie Planta*, onderdeel van een reclame-actie voor Planta-margarine in de jaren 1950. Joop Geesink's Filmstudio Hollywood vervaardigde de 'wonderplaatjes' die bij het product zaten en die in de boekjes moesten worden geplakt. In de eerste vier delen reisde Pukkie naar de ruimte en in de volgende vier delen belandde hij op de oceanabodem. De verhalen werden geschreven door Johan Veenings.

GEHEEL BOVEN – De knappe detective Mike Mist uit Chicago, tevens fervent striptiehebber (hij debuteerde in de verhalenserie *The Comic Page*) raakt in een stripboekenwinkel in gevecht met een collegaverzamelaar in een aflevering uit 1987 van de comicserie *Johnny Dynamite*, gemaakt door Max Allan Collins en Terry Beatty.

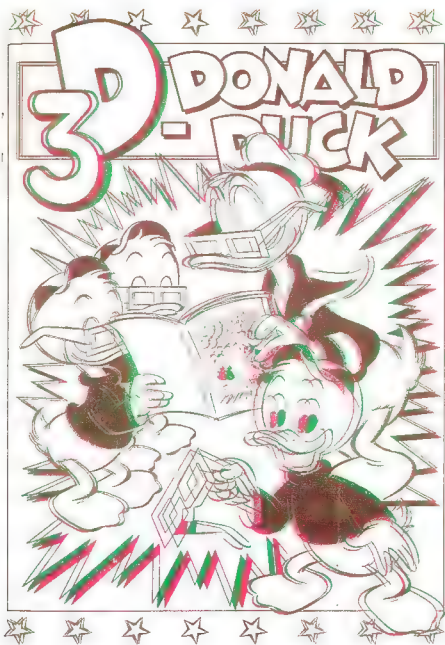
BOVEN – Ook klassieke helden als Dick Tracy van Chester Gould en *The Spirit* (Will Eisner) werden uitgegeven in stereoscopische beelden, onder meer bij Kitchen Sink Press. Daarbij speelde Ray Zone, Amerikaans filmhistoricus, schrijver en artiest, zo'n belangrijke rol dat hij de bijnaam 'King of 3-D Comics' ontving.

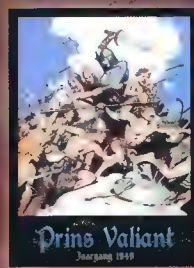
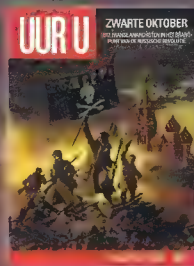
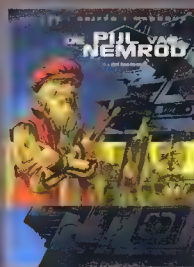
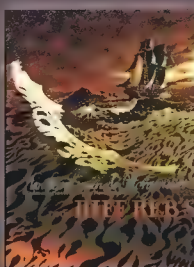
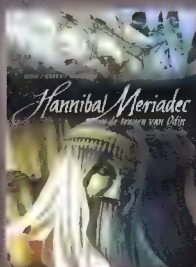
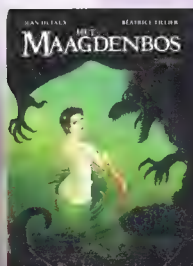
LINKS – Veel vechtende vrouwen zijn te zien in Amazon Attack 3-D, een *fighting females comic*, getekend door Gene Bilbrow, waarbij Eneg en Ray Zone als auteurs vermeld staan.

ONDER – Het populaire Belgische tijdschrift *Humo* vroeg tekenaar Ever Meulen een stereoscopische tekening te maken voor het omslag van een nummer waarin ook een reclame voor Kellogg's cornflakes in 3D te bekijken was met een bijgeleverd brilletje.

LINKS – In Donald Duck 43 uit 1993 werd de lezer getraakteerd op een middenkatertje in kleiner formaat, waarop het verhaal *Over bonen gesproken* in 3D kon worden bekeken door het bijgevoegde brilletje.

BOVEN – Nickelodeon Magazine verrast zijn lezers af en toe met 3D-strips, -puzzels en -posters, en ook met driedimensionale avonturen van bij voorbeeld Spongebob.

FIJNE FEESTDAGEN

SILVESTERSTRIPS.NL

FOTO: ARS VAN ES

Niet *Kick Wilstra* maar *Koos* is eigenlijk de eerste Nederlandse voetbalstrip. **Piet Deunhouwer** (Utrecht, 1928) maakte deze strip voor *Ketelbinkie Krant* in 1948. De avonturen van *Koos* waren echter van korte duur. Deunhouwer moest in dienst en stopte noodgedwongen met de strip. Henk Sprenger sprong in het gat met *Kick Wilstra* en schreef er geschiedenis mee. Niet dat dit hem deerde. Deunhouwer wist eigenlijk niets van voetbal. Zijn loopbaan als striptekenaar stierf ook een zachte dood. Hij koos voor het illustratievak, het onderwijs en de schilderkunst. Toch kan Deunhouwer met trots terugkijken op een kleine, maar bijzondere stripaantekening op zijn conduitestaat.

et atelier van de 83-jarige Piet Deunhouwer ligt in het Friese Lippenhuizen, een boerendorp waar vroeger veel turf werd gestoken. Deunhouwer schildert er nog iedere dag. Bij binnenkomst in het atelier valt het grote surrealistische schilderij met Bruintje Beer direct op. 'Eén van mijn favoriete strips', vertelt de beminlijke kunstschilder. 'Bij een tante lag er altijd een stapel *Bruintje Beer* klaar wanneer ik daar als jongen met mijn ouders op bezoek ging. Ik ging dan op de grond liggen lezen. Ze hadden de rest van de dag geen kind meer aan me.' Voor het schilderij zocht Deunhouwer via het internet contact met de Britse fanclub *Followers of Rupert* (de originele Engelse naam van Bruintje Beer. Red.). Hij wilde weten hoe het pakje van Bruintje er precies in kleur uit zag. 'In het fanblad stond naderhand een afbeelding van mijn schilderij.' Naast *Bruintje Beer* van Mary Tourtel was *Gisje Goochem* van Jac Grosman favoriet leesvoer. Deunhouwer staat op, rommelt

DICK GABEL en de vliegende schotels van Saturnus

In de jaren 1950 was er veel belangstelling voor Ufo's en atoomproeven. Deunhouwer wilde actueel zijn en laat Dick Gabel in de 3D-strip in de Nevada woestijn zoeken naar geheime atoombunkers. Hij wordt vervolgens samen met een professor in de nucleaire wetenschap en zijn dochter ontvoerd door bewoners van een andere planeet in een vliegende schotel. Op de thuisplaneet van deze marsmannetjes blijkt het hommeles tussen allerlei eenogige primitieve planeetbewoners. In de warboel van die strijd weten Dick, de professor en zijn dochter te ontsnappen.

Ergens midden in een Zuid-Amerikaanse woestijn ligt het Kamp Alamos, waar vele geleerden al jaren bezig zijn met atoomproeven. Het kamp wordt streng bewaakt! Op een ochtend komt de wacht in het geweer voor een grote, blonde man, die op een ezeltje zit. 'Halt!', roept de officier. 'Uw paspoort!' De ruiter geeft hem zijn papieren. 'Dick Gabel van de veiligheidsdienst', zegt de officier met ontzag in zijn stem. De blonde man knikt. 'Ja, ik ga met vakantie.' 'Prettige reis meneer', zegt de officier. En het ezeltje stapt weer verder, aangemoedigd door een klontje suiker van zijn baas.

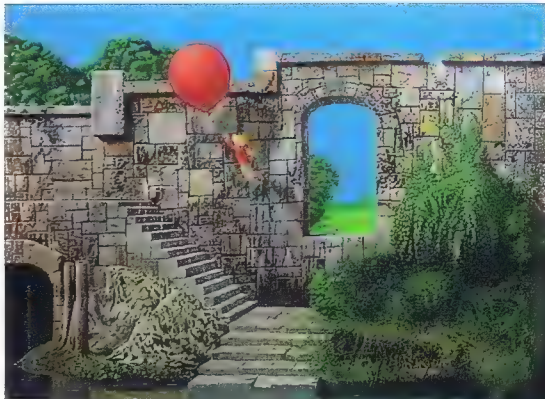

Welgemoed fluitend trekt Dick door de woestijn. Plotseling ziet hij in het hete zand het gezante van een ezel liggen. Hij stapt af, maar dan hoort hij een zacht gesuis... Hij kijkt op en precies op dat ogenblik zakken twee vreemde wezentjes met glazen helmen op uit de lucht... Dick schrikt en hij wil weggrennen, maar hij heeft nog maar enkele passen gedaan, als hij voelt hoe één van zijn kleine aanvallers hem bij een arm grijpt en de lucht intrekt! Even nog worstelt Dick, maar dan houdt hij zich heel stil, want als de geheimzinnige kereltjes hem loslaten, zal hij naar beneden tuimelen...!

wat in een stapel boeken en haalt een verfromfaad exemplaar van de strip tevoorschijn. 'Ik was bij een vriendje in Leidschendam geweest. We waren op de vuilnisbelt aan het sneuven en vonden dit boek, zonder kaft en het stonk als de hel. Ik kwam ermee thuis en mijn moeder riep: 'Weggooiden die zaak!'. Ik riep: 'Nee, nee, nee', en heb het altijd nog bewaard.' Waar hij als kind ook van genoten heeft, waren *Sjors van de Rebellenclub*, diverse strips van Gerrit Rotman, waaronder *Pietje Pluis* en *Jantje Joppe*, en *Monki's reis om de wereld* van B.J. Reith, al was dat meer een geïllustreerd verhaal. 'Dat boek heb ik stukgelezen. Verder woonde ik in die tijd, medio jaren 1930, in Den Haag en ging ik vaak met mijn zakgeld naar de Cineac. Daar kreeg je dan ook het blad *De Mee*, boordvol strips. Mijn hemel, wat heb ik daar van genoten. Ik zou dat blad graag nog eens terug willen zien.'

Koos de voetballer

Wie in de stripwereld de naam Piet Deunhouwer laat vallen, zal niet snel een aha-erlebnis opwekken. Toch heeft Deunhouwer, hoewel zijn bijdrage bescheiden is gebleven, een

BOVEN - Bruintje Beer, één van Deunhouwers favoriete stripfiguren kreeg een plekje in een schilderij.

Het geestesoog van Piet Deunhouwer

ARCO VAN OS & RIK SANDERS

aantal opmerkelijke sporen achtergelaten. Zo zou je hem als de eerste Nederlandse tekenaar van een voetbalstrip kunnen oormerken. Of, mocht er toch nog een vroegere voetbalstrip opduiken, als degene die de weg pleide voor de succesvolle carrière van Kick Wilstra, de beroemde papieren voetballer van Henk Sprenger. Deunhouwer startte namelijk met zijn voetbalstrip begin 1948 in *Ketelbinkie Krant* van Wim Meuldijs. 'Eigenlijk was mijn eerste opdracht *Apie de aansteller*', herinnert hij zich nog. 'Meuldijs vroeg of ik een leuk idee had voor een strip. Ik zei: 'Jongetjes hebben de neiging zich aan te stellen. Daar maak ik wel een stripje over. Op een gegeven moment vroeg Wim of ik ook zin had om een voetbalstrip te maken, want die bestond volgens hem nog

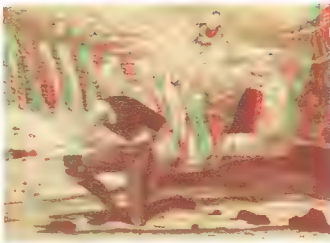
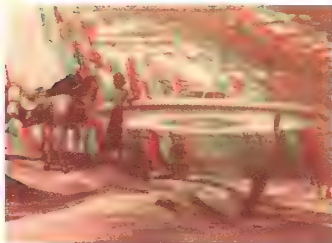
nergens in Nederland. Ik wilde dat wel proberen, en maakte een voorstel voor Koos de voetballer. Wim was meteen enthousiast, maar vond de lettering niet deugen.' 'Daar heb ik een ander mannetje voor', zei-ie. Vervolgens zijn we in *Ketelbinkie Krant* met de strip begonnen.'

Het bleek een succes. Bij de redactie kwam al snel post binnen van kinderen die het geweld vonden. Het enige probleem was dat Deunhouwer na een aantal maanden in militaire dienst moest.

Meuldijs vertelde hem dat hij met een andere tekenaar verder zou gaan. Dat werd Henk Sprenger die in 1949 met Kick Wilstra op de proppen kwam.

Deunhouwer zat er niet zo mee en zegt het achteraf ook niet vervelend te hebben gevonden dat Kick Wilstra zo'n succes werd. 'Ik had eigenlijk niets met voetbal. Ik heb als kind ook nooit gevoetbald. Ik zou bij voetballers te rade hebben moeten gaan over hoe het allemaal in elkaar zat, want ook de spelregels waren mij onbekend. Ik verzon de verhaaltjes wel zelf, het waren eerder detective- dan voetbalverhalen, maar had na een aantal afleveringen al geen idee meer hoe ik de strip verder moest ontwikkelen.'

Hij schat in dat zo'n tien afleveringen van *Koos* zijn gemaakt.

Terwijl Dick wanhopig nadenkt hoe hij zich uit deze gevaarlijke situatie kan bevrijden naderen twee ruiters te paard de plek des onheils. Het zijn Mr. Munters, een sportieve grijze heer en zijn dochter Joan. Angeloos trekken zij door de woestijn tot zij plotseling op een geheimzinnig en reusachtig groot voorwerp stuiten, dat hun de weg versperst.

'Het lijkt wel een reusachtige pannekoek', zegt Joan lachend. 'Wat zou het zijn?' 'Misschien wel een vliegende schotel', grapt haar vader. 'Ik zal er eens een foto van maken!' Hij pakt zijn camera, maar boven zijn hoofd zweeft... GEVAAR!!

Door de lucht voeren de mannetjes Dick Gabel mee. Steeds hoort hij een zacht suizend geluid, dat uit de kistjes komt, die zijn ondervoeten op de rug dragen. Zweefkistjes...!! Dan hoort Dick ineens stemmen en als een pijl uit de boog schiet de aanvoerder op het geluid af. Joan hoort een zacht gesuis en kijkt naar boven. Pe, pas op!!', gilt zij plotseling. Mr. Munters laat zijn camera vallen als hij het mannetje ziet, dat boven zijn dochter in de lucht hangt. Het geheimzinnige kereltje richt een soort zaklantaarn op zijn ogen. Een verblindend licht schiet eruit en Mr. Munters valt verdoofd neer. Ook Joan wordt het slachtoffer van het vreemde wapen...

Een paar meter boven de grond nadert nu ook het mannetje, dat Dick stovig bij zijn armen heeft. De jongeman ziet Mr. Munters en Joan en begint verwoed te worstelen.

'Laat me los', schreeuwt hij woedend. Kalm richt het mannetje op de grond nu zijn lantaarn op Dick, die plots het bewustzijn verliest. Voorzichtig leggen de wezenzinnen hem naast hun andere slachtoffers. Dan richt de vreemde figuur zijn lantaarn op de schotel en één voor één worden Joan, Dick en Mr. Munters naar binnen gedragen. Ook de geheimzinnige kereltjes stappen in.

RECHTS - De Kermistent, strip voor Ketsiblink Krant.

GEHEEL RECHTS - Een jonge Piet Deunhouwer linkshandig aan het werk onder het toezicht oog van zijn vrouw. In de studieperiode op de Rotterdamse Academie was hij één van de zes links-handigen in een groep van achttien studenten.

BOVEN - Koes bereide de weg voor het succes van voetbal-stripheft Kick Wilstra van Henk Sprenger.

Meuldijs bewerkte de strip behoorlijk. Deunhouwer leverde een aflevering als een lange strook aan, die door Meuldijs vaak in stukken werd geknipt om er andere (tekst)plaatjes tussen in te monteren. Ook zorgde hij voor een andere lettering en werden teksten soms veranderd. 'Ik had weinig te willen. Mijn originele tekeningen zag ik bij voorbeeld nooit terug. Maar dat was in die tijd de normale praktijk bij uitgeverijen. De strip betekende vooral een extra zakcentje.'

Op de eerste rij

Deunhouwer toont de schetsboeken uit zijn jeugd en vertelt dat hij altijd bezig was met tekenen. Al op zijn zesde in 1934 maakte hij stripjes en hij tekende graag na: Laurel & Hardy, Greta Garbo, karikaturen uit de krant. 'De strip Wade & Donovan in Haagsche Courant, daar was ik helemaal weg van. Dat was een soort Sherlock Holmes & Watson; Wade had van die wonderlijke krullen, die later bij Kick Wilstra terugkwamen. Ook Popeye vond ik geweldig. In Adamson. Toen ik wat ouder was vond ik Ton van Tast een geweldige tekenaar met van die ingewikkelde decors. Die werkte onder andere voor weekblad De Vrijheid.'

Als kind al had ik een levendige fantasie om dingen te verzinnen en een eigen wereld te scheppen, vervolgt hij. 'Ik was enig kind. Mijn vader heeft mij ook overvoerd met prentenboeken, al moest ik later mijn Dick Bos-boekjes verstoppen, anders gingen ze zo de kachel in. Ook al waren het geleende exemplaren van vrienden. Dick Bos, dat mocht niet.'

Hij werd geboren in Utrecht en woonde zijn eerste levensjaren aan de Bemuurde Weerd. Zijn vader was timmerman bij de meelfabriek De Korenschoof. Door een zware val in de fabriek kon hij zijn rechterarm niet meer gebruiken. Zijn vader moest op zoek naar ander werk en kon terecht in het koffiehuis van zijn schoonouders in Den Haag. De familie verhuisde naar de Hofstad. Voor de jonge Deunhouwer was het koffiehuis een bron van inspiratie. Niet alleen kreeg hij talloze tijdschriften onder ogen, zoals Okido, De Luch, Kikerikil, een zaterdagse bijlage van Haagsche Courant, en Panorama, waaruit hij naar hartelust foto's van filmsterren en andere

Plotseling is het of een geweldige storm het zand in de woestijn opjaagt. De schotel is verdwenen...! Alleen de paarden en de ezels staan er nog. De drie aardbewoners liggen bewusteloos in een kamer van het vreemde toestand. Bijna tegelijkertijd komen zij weer tot bewustzijn. Dick opent de ogen en kijkt verbaasd om zich heen. 'Blijft u maar rustig liggen', zegt een vriendelijke stem. Hij ontdekt, dat hij een koptelefoon op heeft. Ook Joan en Mr Munters hebben de stem gehoord. 'Wie bent u?', vraagt Dick en dan ontdekt hij dat hij een keelmicrofoon om zijn hals heeft.

'Ik ben Binar', zegt de stem. 'En op het ogenblik zijn we met de vliegende schotel op weg naar... Saturnus!!!' Hevig verschromt kijken de slachtoffers elkaar aan, maar de stem vervolgt: 'Wij hebben het beste met u voor. U kunt nu met elkaar spreken.' In de plaats daarvan springt Dick op om de wanden van het vertrek te onderzoeken. De mannen en het meisje stellen zich aan elkaar voor. 'Als u van de Veiligheidsdienst bent, moet u ons maar redden', zegt Joan. 'Ik zal mijn best doen', belooft Dick. Plotseling schuift een paneel in de wand open en de man met de lamelaar stapt naar binnen. 'Doe geen domme dingen!', waarschuwt hij.

Nu pas zien zij, hoe vreemd de man er uit ziet. Onder de glazen helm ontwaren zij een vriendelijk gezicht, waarover precies in het midden een streep loopt. De streep loopt door over zijn hele lichaam. De wenkbrauwen van de Saturnusman vormen een rechte lijn. 'Wij hebben u van de aarde weggehaald', zegt hij, 'om u te redden! Binnenkort zal op de aarde niemand meer wonen!!! Wij willen enige aardbewoners sparen...'. Ontzet kijken de drie mensen elkaar aan. Op dat ogenblik begint de schotel ineens hevig te schommelen en allen worden tegen de grond geworpen. Met de armen om zich heen geslagen rollt ook het andere mannetje naar binnen. 'De magnetekruisers zijn defect en we naderen Mars', schreeuwt hij.

beroemdheden kon natekenen, maar ook onder het volk dat het koffiehuis bezocht, zaten intrigerende types. Het koffiehuis stond vlakbij de diertuin (later door de Duitsers vernietigd) op de hoek bij het Malieveld. 'Er kwamen bij voorbeeld suppoosten, ijscommannen, sinaasappelverkopers, glazenwassers, en allerlei kermisgasten koffie drinken met gevulde koeken. Dat was gezellig en ik maakte portretjes van de bezoekers. Hieraan heb ik de gewoonte overgehouden om bij concerten altijd op de eerste rij te gaan zitten met mijn tekenboek op schoot om portretjes te maken van de musici.'

De boer op

Deunhouwer was twaalf toen de oorlog uitbrak. Op de lagere school heeft hij, zoals hij het zelf noemt, zitten slabakken. 'Ik keek meer uit het raam dan dat ik echt oplette.' Na zijn ULO-tijd ging hij naar de Haagse academie, waar hij, terwijl hij eigenlijk te jong was en zonder juiste vooropleiding, toch werd aangenomen op zijn tekeningen. Omdat hij illustrator wilde worden, volgde hij lessen op de afdeling tekenen en schilderen. Na twee jaar moest hij de opleiding afbreken. Nadat zijn vader was overleden en zijn moeder met een Rotterdammer was hertrouwd, verhuisde het gezin naar de Maasstad. Deunhouwer kon echter geen lessen aan de Rotterdamse academie voor de beeldende kunsten volgen, omdat die was bezet door de Duitsers. Pas na de bevrijding ging de academie weer open. Hij koos de afdeling Publiciteitsvormgeving, en volgde de opleiding tot reclamewerper. 'Nadat ik van de academie afkwam solliciteerde ik bij *Panorama*. Die hadden vroeger van die getekende apen op de voorpagina staan. Dat leek me wel wat. Ik kreeg nul op het rekest. Maar ik liet me niet ontmoedigen. Ik ging in die naoorlogse jaren vaak de boer op met mijn tekenmap onder de arm langs uitgeverijen en tijdschriftredacties. In mijn map had ik divers werk opgenomen om te laten zien welke stijlen, technieken en vormen ik beheerste, zoals illustraties, mopjes à la *De Lach* of strips met figuren in allerlei houdingen en kledij.'

Deunhouwer deed van alles, maar het was niet makkelijk om aan de bak te komen. Hij bedacht zijn eigen strips, zoals *Binki Rosbief*, de hoofdcommissaris van de kabouterpolitie ('Ik had toen iets met kabouters, tegenwoordig met Pierrots') en de magiër *Takky Boomstam*, qua sfeer geïnspireerd op *Terry and the Pirates*. De strips kon hij echter nergens slijten. Veel bladen, zoals *De Lach*, haalden werk uit het buitenland, zoals van het Engelse *Punch*. 'Het lag ook wel eens aan zijn voor die tijd soms vrijpostige stijl.' 'Dan liet ik een wat wulps

tekening zien en dan zaten ze toch een beetje bedenkelijk te kijken. 'Moet dat nou, zo bloot?', zag je ze denken. Of een uitgever vond mijn kindertekeningen weer te griezelig. Dan moest ik een gekuiste versie aanleveren.'

Hij kon vlak na de oorlog wel aan de slag voor *Ketelbinkie Krant* van Wim Meuldijk. Min of meer per toeval. 'Meuldijk zocht tekenaars. Hij is toen naar de Academie in Rotterdam gegaan en heeft daar domweg gevraagd of er iemand rondliep die goed karikaturaal kon tekenen. Een docent hoorde dat, dacht aan mij, gaf me zijn adres en zei: 'Meld je maar'. Zo is het gekomen. Ik heb voor Wim een aantal jaren behoorlijk wat geïllustreerd en een paar strips gemaakt. Andere tekenaars van zijn studio kende ik echter niet of nauwelijks. We hadden geen contact met elkaar. Het waren allemaal eenlingen. Alleen Meuldijk kende iedereen.'

Deunhouwer was in die jaren wel bevriend met Jan Kruis. Hij zat in Rotterdam op dezelfde academie, al was Jan een paar

BOVEN - Apie de Aansteller was Deunhouwers eerste stripopdracht.

LINKSBOVEN - Deunhouwer ging met de strip *Binki Rosbief* de boer op na de Tweede Wereldoorlog, maar die werd nergens geplaatst.

Binam kruipt op handen en voeten het vertrek uit en Dick volgt hem. Zij bereiken de cockpit en Binam weet zich in een stoel te hijsen. Met twee handen grijpt hij een ring in de wand. Op een scherm ziet Dick de vlakte geprojecteerd, waar zij met razende snelheid op af vliegen...

'Help! trekken!', roept Binam. Dick grijpt eveneens de ring. Zijn spieren spannen zich, de ring beweegt... en plotseling mindert de schotel vaart... Binam krijgt het toestel weer in zijn macht, dank zij de hulp van Dick, die de magneetbrekers in werking stelde. 'U hebt ons gered aardbewoner', zegt Binam.

In een lange glijvlucht daalt de schotel en komt zonder een schokje tot stilstand op een rotsachtige vlakte.

'Wij zullen proberen de magneetkruisers zo snel mogelijk te herstellen', zegt Binam. 'Een lang verblijf op Mars is gevaarlijk... De bewoners van deze planeet zijn monsters!! Maar u kunt me naar buiten als u wilt!'

De aardbewoners zijn nog niet helemaal te spreken over de ontvoering, maar omdat ze toch ook geweldig nieuwsgierig zijn, hoe het er op Mars uitziet, volgen ze Binam en de twee anderen door de deur, die hij met zijn straalantaarn heeft geopend.

Terwijl de Saturnusmannen op de schotel klauteren om het defect te herstellen, kijken de mensen eens om zich heen. De strek is triest, verlaten en gloeiend heet. Dick gaat de omgeving verkennen. Hij loopt om de schotel heen en komt voor een gat in de grond te staan, waarin een trap is uitgehouwen. De trap loopt schuin naar beneden en Dick kan het eind niet zien. Op dat ogenblik verschijnt een angstige kreet te stiltte. Dick rent terug en ziet hoe Mr. Munters en de mannen van Saturnus in een hevige gevecht zijn gewikkeld met een groot aantal monsterachtige wezens.

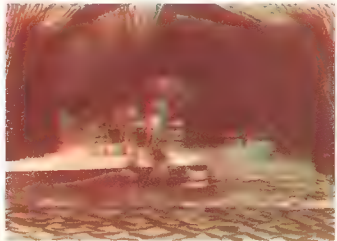

RECHTS - Het concept Takky Boomstam doet denken aan Terry and the Pirates. De strip had vier hoofdpersonages.

jaar jonger. De twee woonden dicht bij elkaar: Deunhouwer op de Beijerlandse laan en Kruis in het Witte Dorp daarachter, in de Zwijndrechtsestraat. 'Ik was er kind aan huis. Ik kon niet goed overweg met mijn stiefvader en ik was het liefst buitenshuis. Ik werd altijd vriendschappelijk ontvangen in huize Kruis waar ik meestal 's avonds naar toe ging.' Deunhouwer weet nog dat Jans broer Ger als scheepvaart-redacteur werkte bij *Rotterdamsch Nieuwsblad*. 'Via zijn broer kwam Jan als tekenaar bij de krant terecht. Zo is hij de stripwereld ingerold. Ik herinner me zijn ouders ook nog goed: zijn moeder met die witte krulletjes kwam terug als Oma in

Jan, Jans en de kinderen en zijn vader met sigaar stond symbool voor Opa.' De twee studiegenoten verloren elkaar uit het oog, maar een paar jaar terug bezocht Kruis de opening van een tentoonstelling van Deunhouwer in Drenthe, waar Kruis woont. 'Dat was hartstikke leuk. We hebben toen de afspraak gemaakt om weer eens bij elkaar te komen om tenminste dertig jaar bij te praten. Het is er jammer genoeg nog niet van gekomen.'

Strips, reclame en illustraties
Deunhouwers doel was om in Rotterdam aan de bak te

Dick stormt op de aanvallers af. Het eerst grijpt hij een man, die Joao gevangen heeft. Hij heft de kerel boven zijn hoofd en werpt hem meters ver weg. De aanvallers stoten vreselijke krenen uit, als Dick zich met vuisten als hamers op hen stort. Binam verdedigt met zijn straallantaarn, maar de overmacht is te groot!
De Marsbewoners overmeesteren eerst de Saturnusmannen en Mr Munters. Alleen Dick verweert zich nog en links en rechts van hem vallen zijn tegenstanders. Dan richten allen zich tegen hem. De monsters klemmen zich aan hem vast en trekken hem tegen de grond!

De monsters, die er werkelijk afzichtelijk uitzien, voeren de slachtoffers mee. De Marsbewoners begeven zich regelrecht naar het gat in de rotsachtige bodem. Het blijkt dat de trap ver onder de grond loopt.
Ondanks de hachelijke situatie, waarin hij en zijn vrienden zich bevinden, kijkt Dick zijn ogen uit. Alhoewel er nergens lampen branden is het niet donker. En Dick ontdekt, dat de wanden een vreemd licht uitstralen. Tegen de muren groeit korstmos, dat de aanwezigheid van water verraadt en Dick vermoedt, dat die planten het licht uitstralen, zoals de glimwormen op aarde..

De trap eindigt op een platform in een soort tunnel. Een onderaards kanaal... Aan het platform liggen een aantal zeer vreemdebootjes vaartuijgen gemeerd. Dick en zijn vrienden worden aan boord van deze bootjes gebracht. Zij worden door de monsters van Mars scherp bewaakt!
In een razendsnelle vaart scheren de bootjes door het onderaards kanaal, dat ook al zacht lichtende wanden heeft. De scheepjes worden bestuurd door middel van een stuurknuppel in het midden. Het wordt steeds lichter in de tunnel, waarvan het eind in zicht komt. Heel in de verte ziet Dick zonlicht...

komen als illustrator/stripkenaar. Hij had tekststrips als *Fokkie Flink* (Joop Geesink, Henk de Wolf en Henk Zwart) en *Tekko Taks* (Henk Kabos en James Ringrose) voor ogen. Maar hij dacht ook de reclamestrips uit zijn jeugd, zoals *Arretyer Nof*, *Piet Pelle* en *Flipje* ('Ik vroeg mijn moeder altijd om jam van De Betuwe te kopen, waar die *Flipje*-strips bij die potjes zaten.'). Voor *Rotterdamsch Nieuwsblad* maakte hij in de jaren 1950 *Goffy Tof* en de *Witte Raaf*. De teksten kreeg hij aangeleverd via het Britse syndicaat/tekstbureau ICI. 'Die moest ik dan uitwerken en afleveren bij de redactie. Het was een ondertekststrip. Ik heb er een jaar aan gewerkt. Ik herinner me nog dat het een vrij lang verhaal was, tamelijk ingewikkeld. Volgens mij veranderde die strip later ook nog eens van naam en werd het *Gerrit Tof*.'

Deunhouwer vond in de naoorlogse periode ook emplooi bij diverse reclamebureaus, waaronder Jan Grijsseels en De La Mar. Hij was reclametekenaar, ontwierp verpakkingen en bedacht advertentiecampagnes. Ook in reclameteksten bleek hij creatief. Zo maakte Deunhouwer een serie stripjes die over zoollijn van fabrikant Azicon moesten gaan. Daarin struikelde een mannetje iedere keer omdat zijn zoel los zat. Met als slogan: 'Dit was niet gekomen als u Azicon had genomen.' Hij werkte ook nog een tijdje voor Fibro Beeldonderwijs in Zeist. Daar maakte hij beeldverhalen in de vorm van filmstrips. Fibro verkocht deze aan lagere scholen. Door het projecteren van de plaatjes op het schoolbord of op een scherm konden juffen en meesters sprookjes vertellen. 'Om te solliciteren had ik een proeftekening van Sneeuwwitje gemaakt. Ik probeerde ook een versie van *Blauwbaard* aan Fibro te slijten. Maar dat durfde Fibro niet aan: dat zou te eng zijn voor lagere scholen.'

Eén van de mooiste reclameopdrachten in de jaren 1950 was die voor kauwgom- en koffiefabriek Santos uit Breda die een spaaractie wilde beginnen bij zijn pakjes kauwgom. Deunhouwer maakte eerst een opzet voor een opvouwbare stripje over cowboy Bobby Gump. De directeur van Santos wilde echter, na een bezoek aan Parijs, een verhaal met 3D-plaatjes. 'Hij kwam bij mij over de vloer met een blotedamesblad dat je met een 3D-brilletje kon bekijken. 'Zou je ook iets voor mij kunnen maken', vroeg hij. 'Natuurlijk', zei ik, maar ik had geen flauw idee hoe dat moest.' Deunhouwer nam contact op met zijn oude docent fotografie aan de academie en die legde hem het 3D-opnameprincipe uit (zie kader op pagina 28).

Deunhouwer kwam met een sciencfiction-verhaal op de proppen, op verzoek van Santos. Hij bedacht een avontuur

LINKS - Opzetjes voor personages voor de krantenstrip *Goffie Tof* die later als *Gerrit Tof* in het *Rotterdamsch Nieuwsblad* verscheen

GERRIT TOF en de Witte Raaf

33. Bij vlotte Bertus

Basje Kien zocht en spogde mogelijk Gerrit Tof en Ope op, die in de sluisvaart met de auto wachten. 'Ving vertelde hij zijn wedervaren bij de schiedelen, waar naar zij met belangstelling luisterden. "Ma gaan we zeker naar "Vlotte Bertus", opperde Gerrit. "Mitschen is 't beste dat we alle drie gaan," meende Basje. "Dan kunnen we nog nader overleggen wat ons te doen staat. Met is een café dus daar kun je

gerust met 'n drinken naar binnen gaan. Wellicht moet Ope een flesje vertoonen, om in gesprek met Vlotte Bertus te komen. We zullen wel even zien, laten we er maar bergegaan. Gerrit startte de wagen en al spoedig waren ze aan de waterkant. De wagen werd geparkerd en het drieluik stapte het Havengebied binnen. Er klokte een gerezenen van stromen. Veel zedil zaten in het café. In een hoekje, dichtbij de lapaak vonden ze een vrij tafeltje. In zijn bunden kwamen kwam Vlotte Bertus van achter de toonbank op hen af en vroeg naar Gerrit

wat de heren gebrulden wilden. Gerrit bestelde een glas bier, Basje Kien een kop koffie. "Afhankelijk, meeneer," zei Ope. "De waard ging het verlangde halen. Achter de toonbank stamde, vondte hij naast bij de glazen en de kop gevuld had nu eens even met een doek de ruif van het dimblad schoon, maar liet daarbij de doppe Wier de toonbank vallen. Basje Kien gaf Ope een knipoogje. (Werd vervolg)

De bootjes komen uit de tunnel in de haven van een stad, die op het eerste gezicht doet denken aan één van de plaatsen uit oude Oosterse sprookjes... De gebouwen zijn wit en hebben ranke torentjes. De landingsplaats is een grote menigte verzameld van de vreemdsoortigste wezens. Het merkwaardigst zijn met drie ogen. Er zijn monsters met één oog, met twee ogen en... met drie ogen. Het lijkt wel of deze bewoners van Mars weten, dat er vreemde dingen in de bootjes zitten. En hun gezichten voorspellen weinig goeds! 'Ik ben bang Dick', fluistert Joan, terwijl ze zich huiverend aan hem vastklemt.

De monsters op de kade krijzen wild als de gevangenen aan land worden gebracht. Sommigen doen zelfs pogingen om hen aan te vallen, maar zij worden door de begeleiders ruw opzij gejaagd. Omsluwd door de woeste Marsbewoners trekt de stoet de heide door. In de verte steken de torens van een reusachtig groot gebouw hoog boven de daken van de andere huizen uit. 'Dat is vast het paleis van de baas van die mannekens!', fluistert Dick tegen Joan, die naast hem loopt. 'Dat zal dan wel de grootste griezel van allemaal zijn', zegt Joan, die haar angst al een beetje heeft overwonnen. 'Dat zullen we gauw genoeg zien...!'

Ze worden inderdaad naar de baas gebracht. Een afschuwelijk dik monster, met vijf uitpuilende ogen, zit op een soort troon en een weerzinwekkende grijns trekt over zijn gezicht als de gevangenen door de grote zaal voor zijn ziele worden gebracht. 'Dick, bijt dicht bij me...!', huivert Joan. 'Vertrouw op mij!', fluistert Dick. 'En op ons!', klinkt ineens een stem in hun oren. Het is Blam, wiens stem door de koptelefoons klinkt, die zij nog steeds dragen. De Marsmonsters kunnen hem niet horen en daarom kan hij vrij spreken. 'Die monsters zijn vergeten om onze zweefkistjes af te nemen en daar zullen zij spijt van krijgen!'

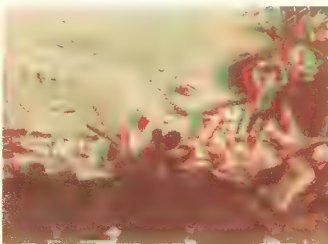

Dick Gabel en DE VLIENDE SCHOTELS VAN SATURNUS !!

Ergens midden in een Zuid-Amerikaanse woestijn ligt het Kamp Alamos, waar vele geleerden al jaren bezig zijn met stoomproeven. Het karye wat er gewaait! Op een ochtend komt de zacht in het geweer voor een grote blonde man, die op een ezelrijt zit. "Wilt", roept de of i-der, "uw paspoort" de ruiter gaat naar zijn papieren. "Dick Gabel van de veld is bereikbaar", zegt de officier met ontzag in zijn stem. De oude man knikt. "Ja, ik ga met uacatie". "Prechtige reis meneer", zegt de officier. En het ezelrijt stapt weer verder, aangemoedigd door een klontje salter van zijn baas.

Welgemeed fluitend trekt Dick door de woestijn. Flitsende niet hij in het hete zand het geraamte van een ezel liggen. Hij stapt af, maar dan ineens noort hij een zacht gesuis... Hij kijkt op en precies op dat ogenblik zakken de vrees- de versnieten met glazen helmen op uit de lucht...! Dick schrikt en hij wil wegtrennen, maar hij heeft no... enkele passen gedaan, als hij voelt hoe van zijn schouder aan welken een...! Van een groep en de lucht later...! Van een groep stelt Dick, maar dan roept hij, zie heel stil, want als de geheerzame...! zal hij naar beneden vallen...!

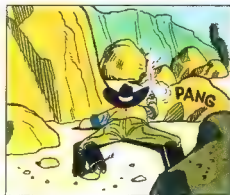
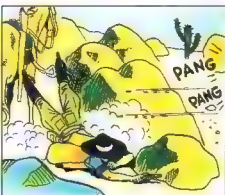
van Dick Gabel, een ruimtevaarder die op een andere planeet terecht komt, geïnspireerd door de meldingen van vliegende schotels eind jaren 1940. Het werd een soort strip. Kinderen konden de plaatjes sparen die apart in een pakje kauwgom zaten. Het 3D-brilletje zat bij het album waarin je de plaatjes kon plakken. Een soort Avatar avant la lettre! Helaas voor hem overleed de directeur van Santos een tijdje daarna en met zijn zoon boterde het niet. Die trok een bevreemde reclamekennara aan en Deunhouwer verloor zijn grootste klant en de kurk waarop zijn freelance bestaan op dat moment dreef. Ik had eerder een lagere akte voor het onderwijs gehaald. Toevallig stond een week, nadat het contact met Santos was verbroken, een vacature in de krant voor een tekenleraar in Den Haag. Ik werd aangenomen op een school in de Busken Hueststraat. Het lesgeven beviel me zo goed dat ik een middelbare schoolakte ben gaan halen en een volledige baan kon krijgen op een middelbare school op het Westhovenplein. Later na mijn verhuizing naar Friesland

En van de Marsmonsters treedt voor de troon van de afgruiselijke koning. 'Machtige Balob, ik breng u vromende gevangenen!' Balob knikt met zijn dikke hoofd. 'Breng die vrouw bij mij', zegt hij. En ruw wordt Joan voor de troon van de heerser van Mars gesleept...! Met zijn vijf vreselijke ogen kijkt Balob het meisje even aan. 'Breng haar weg!', beveelt hij dan. 'Zij zat de bruid van Balobur, mijn zoon worden! Doodt de mannen...!' Op dat ogenblik grijpt Dick in. Hij spannt zijn spieren, waarvan de kracht op Mars verdubbeld schijnt en breekt zijn boeien!!

Met één sprong is hij dan bij Mr Munters en de Saturnusmannen en voor de monsters van hun verbazing zijn bekomen, heeft hij ook hun touwen stuk getrokken. Dan komen de monsters, gewapend met knotten op hen af, terwijl anderen Joan weg willen voeren. 'Help Dick, help...!!', roept het meisje. Dick stormt op de monsters af, ontneemt één van hen een knots en begint links en rechts klappen uit te delen. De Marsbewoners verzamelen zich en rukken op Van een andere zijde naderen monsters met één oog, die scherpe zwaarden boven hun hoofd zwaaien.

Dan komt Binam in actie! Zijn stem klinkt onhoorbaar voor de aanvallers door de koptelefoon. 'Naar het raam!', schreeuwt hij, terwijl hij een van de tegenstanders een lange stok afneemt. De twee andere Saturnusmannen begrijpen, wat hij van plan is. Zij nemen ieder een eind van de stok. 'Gaat u alle drie nu aan de stok hangen', beveelt Binam. Ineens klinkt weer dat zachte gezuim van de zweefkistjes op de rugen van de mannen van Saturnus. De monsters deinen terug omdat zij niet begrijpen, wat er gaat gebeuren. Als ze het eenmaal wel begrijpen is het te laat, want dan vliegen hun gevangenen reeds het raam uit, de vrijheid tegemoet...!

kreeg ik een baan op het Andreacollege in Drachten. Ik heb tot 1978 lesgegeven, tot mijn 59°. Daarna ben ik mij volledig gaan toeleggen op het schilderen.' Deunhouwer heeft de stripwereld nog wel een tijdje gevolgd – hij heeft nog strips van onder andere Moebius, *Agent 327* en *Barbarella* en nummers van *Heavy Metal* in de kast staan –, maar zelf strips maken doet hij al geruime tijd niet meer. Wel heeft hij nog tot zo'n tien jaar terug illustratieopdrachten uitgevoerd, voor talloze bedrijven en instellingen, waaronder de NVSH, de uitgeverijen Stenvert & Zoon, Jacob Dijkstra en Kluwer (onderwijsuitgaven), het Friese Taalonderwijs, een brillenfirma en uitgeverij Born.

Structuren in natte verf

Serius schilderen deed Deunhouwer vanaf 1962. In dat jaar deed hij mee aan een wedstrijd van de Haagse Salon. Hij won een prijs en mocht lid worden van de gerenommeerde kunstenaarsvereniging Pulchri Studio in Den Haag. Sindsdien kreeg hij geregeld opdrachten. Halverwege de jaren 1970 verhuisde hij naar Friesland, waar hij een betaalbaar atelier vond en het schilderen kon blijven combineren met het lesgeven. Hij was er één van de oprichters van de Friese kunstenaarsvereniging Prisma 88. 'Ik gaf ook regelmatig schildercursussen en workshops. Op school was één van de vaste onderwerpen in de brugklas het tekenen van strips.'

In zijn schilderwerk komt zijn voorliefde voor het magisch-realistische en surrealisme duidelijk naar voren ('Bosch, Breughel, Dali, heerlijk'). Hij houdt ervan om met zijn schilderijen mensen op het verkeerde been te zetten of te verrassen. 'Je zou er makkelijk een verhaal bij kunnen verzinnen. Ik ben vooral geïnspireerd geraakt door Jofhra, Johannes Franciscus van den Berg, een Hagenees die ook op de Haagse Academie heeft gezeten. Misschien ken je hem van de affiches met alle tekens van de dierenriem. Hij was een echte magisch surrealist en heeft mij tot schilderen aangezet. We werden vrienden.'

Deunhouwer heeft meestal nooit een vooropgezet plan van wat hij precies gaat schilderen. Hij begint met een grove opzet en laat zich leiden door spontane ingevingen. 'Ik smer een vel papier in met plakkaatverf. Dat papier prop ik in elkaar, trek ik weer uit elkaar en maak

ik helemaal vlak. Vervolgens laat ik me inspireren door de vlekken die er in zitten. Als ik er niks in zie wordt het vaak een landschap, maar vaak zie ik er gezichten in, zoals je in wolken of behang ook dingen ziet.' Deze onconventionele aanpak bevalt hem goed. Hij kwam er achter toen hij een schilderij dat hem niet zinde, bewerkte door met een doek op de natte verf te slaan. 'Ineens zag ik dat er structuren ontstonden die ik kon uitwerken. Ik zet ook wel eens de blaaskant van de stofzuiger op de natte verf. Dan ontstaan er ook allerlei vormen die me bij voorbeeld doen denken aan lang blond haar. Dan maak ik er een vrouwenfiguur van, een geheimzinnig wezen of een Vikingachtige hoofdman.' Voor schilderijen in opdracht laat hij zich leiden door referenties die met de opdrachtgever te maken hebben. Dan schiet hij ter voorbereiding veel foto's en maakt hij reconstitutions met behulp van kleipoppetjes die hij dan weer fotografeert. 'Voor een tandheelkundige poli van ziekenhuis Nij Smellinghe in Drachten heb ik een stel peentjes in het zand gezet en met belichting erop gefotografeerd. Dat heb ik uitgewerkt tot een schilderij dat ontstoken wortelpunten verbeeld.' Eén van zijn mooiste opdrachten was die voor de Holland Amerika Lijn. Deunhouwer mocht voor de

boven - In zijn schilderijen is Deunhouwer voorliefde voor het magisch-realistische duidelijk aanwezig.

LINKSBOVEN - Kaugom- en koffiefabrikant Santos keurde de cowboystrip *Bobby Gump* af en wilde een 3D-strip.

LINKS - Deunhouwer gebruikte een 3D-viewer om te controleren of het 3D-effect werkte.

GEHEEL LINKS - Ger Kruis, de broer van Jan Kruis, hielp Deunhouwer bij het schrijven van de teksten voor de afzonderlijke plaatjes. Dit is de eerste pagina van het manuscript.

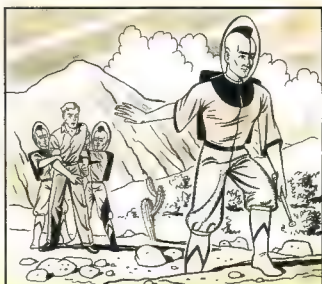
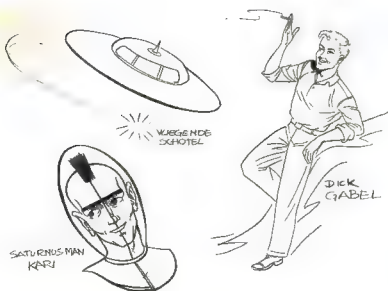
Van de deuren van het paleis staat nog steeds een grote menigte en ook in de straten is het een drukte van belang. 'Laten we die monsters eens flink bang maken!', roept Dick. 'We moeten zo laag mogelijk over hen heen vliegen...'

De twee Saturnusmannen, die de stok vast hebben laten zich onmiddellijk zakken en in razende vaart scheren zij over de straten van de stad. Verschrikt wachten de monsters. Binam houdt zijn straaltantaarn gereed om hen te verdedigen tegen aanvallen van de Marsbewoners en voor dat doet houdt Dick zijn benen klaar. Het is een fantastisch schouwspel...!

En daarin heeft Dick gelijk, want de monsters laten hun slachtoffers niet zomaar ontsnappen. Nauwelijks hebben Dick en de anderen het platform bereikt, waar zich de trap bevindt, of in de verte naderen pijnsnelle bootjes, die bemand zijn met schreeuwende monsters. 'Vlug, naar boven!', roept Binam. 'Dat voorste bootje zal ik laten stoppen. Dan kunnen die anderen er waarschijnlijk er niet langs.' Terwijl Mr Munters, Joan en het andere Saturnusmannetje uitstappen, richt Binam zijn straaltantaarn. Een felte lichtflits schiet door de tunnel en treft het voorste bootje, dat plotseling ontploft.!

RECHTS - Schetsen voor
Dick Gabel.

GEHEEL RECHTS - Voordat
Deunhouwer zijn 3D-kleuren-
illustratie afrondde, maakte
hij eerst een zwart/wit-
proeftekening.

Piet Deunhouwer: 'Volgens mijn docent fotografie was het makkelijk. Ik moest een stevig metalen plaatje maken met een gleufje erin van ongeveer acht centimeter. Dat is de gemiddelde afstand tussen twee ogen. Dat metalen plaatje monteerd ik op mijn statief, zodanig dat die open gleuf vrij was om er de camera met een schroef eerst links, dan rechts op vast te zetten. Een langwerpige van acht centimeter lang dus en zo breed dat de schroef er van onderen net door kon om het fototoestel, toen nog vrij groot en zwaar, vast te zetten. Ik zette eerst de camera aan de linkerkant en maakte een foto van het diorama dat ik had gemaakt. Daarna schoof ik 'm naar rechts en maakte ik nog een foto. Op de ene foto zette ik heel duidelijk een A en op de andere een B. Tegen de drukkerij zei ik: eerst alle foto's A in groen drukken en dan foto's B in rood oververheven. Je zet zo'n brilletje op en krijgt een 3D effect. Ik heb het eerst zelf allemaal uitgeprobeerd en dat lukte. Het diorama was een soort kijkdoos van hout zonder boven- en voorkant. De linkerzijde, de bodem en de rechterzijde hadden om de centimeter gleuven om uitgesneden kartonnen stukken rechtop in te zetten en voor glasplaten om zwevende voorwerpen op te kunnen plakken. De achterkant van de kist was veel breder dan de voorkant, zodat ik geen last had van perspectief. Ook kon de achterkant een totale achtergrondvoorstelling herber-

gen. De diverse plaatjes bestonden dus uit achterelkaar in de gleuven geplaatste uitgesneden en beschilderde figuren en attributen waardoor er, als je ervoor zat en er in keek, diepte gesuggereerd werd.

Die 'doos' kon ik voor alle plaatjes van Dick Gabel gebruiken. Ik moest wel steeds bij iedere opname alles erin zetten en, na de twee foto's gemaakt te hebben, eruit halen om weer aan het volgende diorama te kunnen beginnen. Zo heb ik het hele verhaal plaatje voor plaatje geensceneerd, waarbij alles van bovenaf goed werd belicht zodat er geen reflectie in een glasplaatje te zien was.

Er is, dat kun je begrijpen, heel wat geëxperimenteerd voordat alles naar wens was. De eerste doos was bij voorbeeld gewoon recht en bij de opname zag je de binnenkant in perspectief. Bij de tweede doos, ook van dikker multiplex waardoor er diepere gleuven gemaakt konden worden, ging alles perfect. Ik moest er wel om denken om de dikte van de diverse uitgesneden kartons zwart te schilderen. Beter zwarte lijntjes om de vormen dan witte, vanwege de belichting, recht van boven. Mijn vrouw hielp bij het uitsnijden van de tekeningen in het karton. Dat was best gezellig werk, zo samen. Ger Kruis, de broer van Jan, heeft de definitieve tekst geschreven voor bij de gedrukte plaatjes in het spaaralbum van Dick Gabel.'

Haastig snellen allen nu de geheimzinnige trap op en dan rennen zij naar de schotel, die gelukkig niet door de monsters wordt bewaakt. Binam opent met zijn lantaarn de deur en zij stappen naar binnen.

'Wat nu?', vraagt Dick. 'We kunnen natuurlijk niet wegvliegen?'. 'Ik denk het wel', zegt Binam. 'We zullen naar Jupiter vliegen, dat halen we wel. Dan kunnen we daar een tussenlanding maken om de defecte magneetkruiser te repareren.'

Intussen zijn de monsters van Mars bij de schotel aangekomen en van alle kanten klauteren ze er tegen op...!!!

Dan werpt ineens een geweldige windstoot de Marsmonsters onderstoven. De schotel heeft de gevaarlijke planeet verlaten. Op het projectiescherm zien Dick en de anderen hoe de kereltjes onder het slaken van wilde kreten naar beneden vallen.

'Wij zijn gered!', zegt Binam. En voor het eerst durven de aardbewoners weer te glimlachen. 'Als wij op Jupiter ook zo worden ontvangen, hebben we nog wat voor de boeg', spot Dick.

'Wacht maar eens tot u op Saturnus komt!', zegt Binam ernstig. 'Daar zijn nog veel meer dingen, waar de aardbewoners nog nooit van hebben gedroomd.' Als een razende komt het schot de vliegende schotel door het heela! Op weg naar nieuwe avonturen!!

restaurants van drie cruiseschepen schilderen van 3,5 bij 2,5 meter maken. Hij kon echter niet op gewoon board werken, maar moest cape marine board gebruiken. 'Dat is een soort onbrandbaar cement. Dat was voorschrift. De schilderijen moesten met twee man binnengesjouwd worden, zo zwaar waren ze. Er zijn aan boord koperen bordjes bijgehangen met mijn naam en adres. Voor het geval die schepen bij de Bahama's aanmeren en er rijke, kunstminnende lieden aan boord stappen. Maar ik heb hier in Friesland jammer genoeg nog steeds geen Amerikanen voor mijn neus zien opduiken!'

arco.van.os@stripschrift.nl
rik.sanders@stripschrift.nl

NU OVERAL TE KOOP: HET NIEUWE MEESTERWERK VAN BARU

HARDCOVER, KLEUR, 124 PAGINA'S, € 24,95

LEES DE PREVIEWS OP WWW.SHERPA.NU

SHERPA IN TURNHOUT 10 & 11 DECEMBER

EDMOND BAUDOIN
SIGNEERT AMATEUR
LODE DEVROE
SIGNEERT PAINTED DESERT

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
© 011/22 82 00

In de VPRO-reeke Beeldverhaal loopt Jean-Marc van 1991 achtertgronden en feiten te verzamelen over de strip. Hij toont teameer het ene plaatje uit en het volgende plaatje weer en alles vertelt zichzelf en Jean-Marc beperkt zich tot de honos noodzakelijke vragen. Grappige formule.

Wat zal hij van de ene verbazing in de andere zijn gevallen met die Bommelaafvering. Naar de zolder klimmen van een break die een museum is begonnen. Om daar de aloude reizen en plaatjes weer eens op te kunnen tekenen. Naar een toender-kleinikind dat zich heeft opgeworpen politiegent te gaan spelen over de erfenis van opa. Wie maar wijst naar de plaatjes van grootpa krijgt onmiddellijk een bon aan zijn kom zo dwingend kijkt het meisje de camera in. Culturele erfenis te vervangen door waken over de centies. Vervolgens wordt Jean-Marc in een Bommeljas gehesen, oh gruwel. Eigenlijk verdien ik hem er van dat hij gierend van de lach daar in de jas in zijn bloe-eendenpiemel stond. In de slotsene zien we Hans Matia als een soort geuwend gaper ergens boven een apothekerskast hangen waar hij zojuist voor de camera dat ene zeldzame boekje uit heeft weten te plukken. Dat is hier, jaunt de gaper naar beneden.

Jean-Marc staat dat van onderaf te bekijken als een kind dat in de supermarkt met bij de melkpakken op de bovenste plank kan komen. Blij dat het spel eindelijk beneden is, maar nu weer gauw verder naar het volgende. Onderbussen die je hem denken. Zouden er nu ook bij zijn die nu loken en sukkejasjes dragen hun zolder verbouwen tot cartoontheek en ook apothekers-kasten vol eerste drukken hebben? De verwachting druipet van hem af.

Terwijl deze serie een keer eens onder de grond uitteet was het beeldverhaal en de bedrukte te veel eigensdijnd voor staan, hebben enkele musea en verzamelaars opens iets anders ontdekt. Museum Meermanno in Den Haag en Het Strippmuseum te Groningen constateren in een persbericht dat boek en strip twee koren zijn van dezelfde stam van de geschiedenis van het boek. En of het een diepgaande studie de spoorwegen en de trambeheerders hebben ontdekt dat ze allebei op rails rijden. Het ontbreekt er nog net aan dat nu onomstotelijk is vastgesteld dat boek en strip van oudsher allebei op papier gedrukt zijn. Dus er is nu alle reden om binnen twee maanden tot fusieplannen te komen. Stop ook nog de overvolle apothekers-kasten met de gaper in het potje en je hebt in 2014 een wonderwel Haags Boekenmuseum vol met oud papier en 10.000 Strippakken.

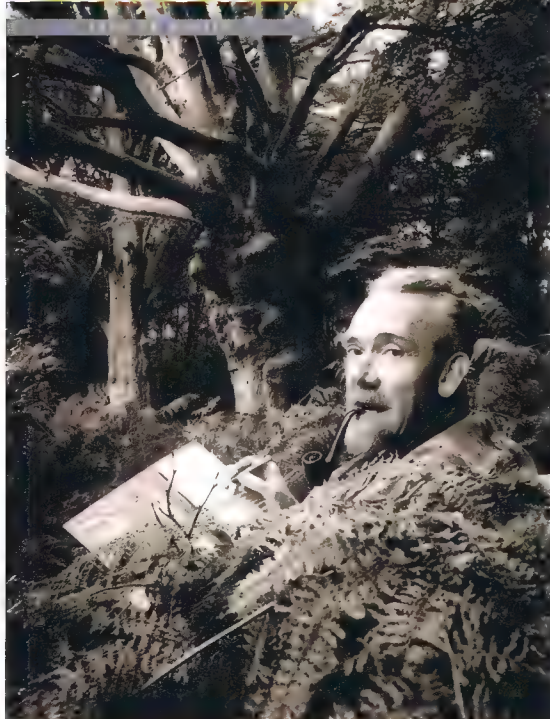
De opening in de stad van Law en Oude van is eerst bij de plaatselijke strip en de repositie van de strip. De rechte te lanceren. De Groningse beeldroom is dan goed en begraven en het beeldverhaal is vanaf dat moment een boek. Maar opgeborgen in een museum van papier en te reader.

Als je toch zo efficiënt bezig bent alles bij elkaar te voegen kan ik ook maar de verzamelingen van het Strippdocumentatie Centrum Nederland van de Universiteit van Amsterdam en de Koninklijke Bibliotheek er bij voegen. Samenpersen in een gebouw. Wat zal de staatssecretaris van Cultuur bij zijn met zulke loyale volgelingen. Boek en strip als frending topic in de culturele bezuinigingsdrijf.

Doopt Jean-Marc over twintig jaar weer een plaatje in of is constaterend dat bij een felle brand in een Haags museum vrijwel de gehele Nederlandse stripcultuur is verloren. Behalve dan die zolder met die Bommeljas.

www.bitsandpieces.nl

De kunst van Jean Dulieu

In Het Nederlands Stripsmuseum in Groningen is *De kunst van Jean Dulieu* te zien. Gastconservator van deze bijzondere expositie over het werk en het leven van de tekenaar van *Paulus de boskabouter* is Maarten de Meulder, uitgever van divers werk van Dulieu en beheerder van het Paulus Archief.

GEHEEL RECHTSBOVEN – *Paulus en de eikelmannelen* is zonder enige twijfel het beste boek dat Jean Dulieu ooit maakte. Eén van de aller mooiste eikelplaten is de grote en zeer gedetailleerde illustratie van de eikelmannelenjesburcht. Deze tekening kwam echter niet in het boek terecht, maar werd gebruikt als reclameobject. In het Stripsmuseum krijgt de plaat extra aandacht.

Jean Dulieu werd bekend door *Paulus de boskabouter*, maar tekende meer dan alleen de avonturen van deze krasse kabouter en zijn bosgenoten zoals Oehoebroer, Gregorius en Eucalypta.

In de expositie is veel vrij werk van Dulieu te zien, waaronder landschapstekeningen, reisimpressies en portretten van kunstenaars en politici. De stukken komen niet alleen uit het Paulus Archief, maar ook van privé-verzamelaars.

Veel meer dan alleen Paulus

Met deze samengestelde expositie wil De Meulder laten zien dat Dulieu (pseudoniem van Jan van Oort, Amsterdam, april 1921-Arnhem, november 2006) meer in z'n mars had dan alleen *Paulus*. Te zien zijn de eerste voorzichtige kabouter-

schetsjes (1944) en de originele poppen die gebruikt werden voor de poppenkastvoorstelling van Paulus (1948). Maar ook strips en illustraties die hij maakte voor boeken, weekbladen als het kindertijdschrift *Kris Kras* en het damesblad *Eva*, en het door Albert Heijn uitgegeven sprookjesboek *Kevertje Plop*. Verder hangen er Sinterklaasillustraties en ontbreken natuurlijk de platen uit *Paulus en de eikelmannelen* niet, evenmin als afbeeldingen van de uitvindingen van professor Punt. Van een geheel andere aard zijn de honderden tekeningen met impressies van Dulieu's reizen door Italië, schetsvelen vol vakantie-indrukken, sombere tekeningen uit Dulieu's donkerste perioden en veel ander onbekend werk.

Veel niet eerder getoond werk

Volgens De Meulder is vijftig procent van het geëxposeerde materiaal niet eerder getoond. Het maken van een selectie vond hij de moeilijkste taak van zijn rol als gastconservator. 'Dulieu heeft zoveel moois gemaakt en met het tonen van enkele honderden werken zit je qua incasseringsvermogen van de gemiddelde bezoeker toch al gauw tegen het plafond.' De Meulder denkt dat Dulieu trots geweest zou zijn als hij de expositie had kunnen zien. Want hoewel hij vooral tegen het einde van zijn leven een teruggetrokken bestaan leidde, zag hij graag waardering voor zijn werk.

Daar ontbrak het hem overigens niet aan. Dulieu kreeg in 1962 de prijs voor het beste jeugdboek voor *Paulus de hulpsinterklaas*. In datzelfde jaar ontving hij ook een Edison voor de grammofoonplaat *Paulus is jarig* en in 1981 de Stripschapprijs voor zijn hele oeuvre.

Zijn boek *Francesco* (1956), over het leven van Franciscus van Assisi, werd door de toenmalige minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM) bekroond met de eerste prijs voor letterkundig werk, uitgeoefend door de Youth Friends Association. En vervolgens kreeg het een eervolle vermelding bij de uitreiking van de Hans Christiaan Andersen-prijs in Florence.

Op deze en de volgende pagina's staat een selectie van het werk van Jean Dulieu dat op de expositie te zien is. *De kunst van Jean Dulieu* is nog tot en met 9 april 2012 te zien.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

5-7-73

LINKS - Paulus en Sinterklaas lijken een natuurlijke band met elkaar te hebben. Behalve dat Jean Dulieu een geheel eigen gevoel voor humor had die prima bij pakjesavond aanstoot, was hij ook vader van een gezin. En dus konden we Paulus en Sinterklaas elke decembermaand wel ergens tegenkomen. Blijgaande illustratie werd gemaakt voor een klasverhaal in *Het Vrije Volk*.

GEHEEL LINKS - Jean Dulieu hanteerde een strak werkschema om zijn productie te kunnen halen. En als het werk gedaan was, kwam het schetsboek op schoot. De vele schetspagina's op de expositie laten onder andere zien hoe de kunstenaar nooit tevreden was met zijn eigen vaardigheden. Tot op het einde van Paulus bleef hij zich bekwaamen in het altsmaar beter tekenen van zijn geliefde figuren, zoals hier de heks Eucalypta.

Rain and Regent (London)

6100 100 1

Begin jaren 1950 trok Dulieu voor de eerste keer naar Italië. Hij deed dat op een eenvoudige bromfiet. Dankzij zijn doorzettingsvermogen wist hij 'het beloofde land' uiteindelijk te bereiken. Hij was zeer gecharmeerd van Toscane en Umbrië, met plaatsen als Assisi en Florence en tekende schetsboeken vol. De uitgewerkte tekeningen leggen treffend het mediterrane karakter van het land vast en de architectonische schoonheid van de schilderachtige middeleeuwse stadjes. Nauwe straatjes, oude poorten en de bonte afwisseling van daken, stegen en pleintjes, het had allemaal Dulieu's aandacht. En het bleef hem boeien, zodat hij er jaar na jaar terugkeerde.

De tentoonstelling laat vele kanten van Jean Dulieu zien, maar één van de meest aandachtrijke tekeningen is een in potlood getekend zelfportret met zijn hond Baloo (links).

In dezelfde potloodtechniek maakte hij aan het eind van zijn carrière een lange reeks portrettekeningen van beroemde kunstenaars. Veelal serieus getekend, maar soms met een flinke dosis typische Dulieu-humor.

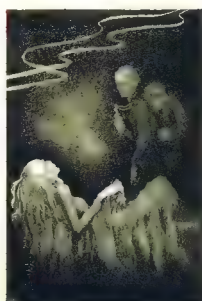

Helemaal aan de andere kant van de tijdlijn staat de volledige omslag van *Het winterboek van Paulus* uit 1948, waarvan de linker helft destijds ongebruikt bleef (uiterst links).

Er bestaan plannen om de complete illustratie volgend jaar te gebruiken voor een speciale uitgave in de reeks *Gouden Klassiekers*. Veel aandacht is er voor de bijzondere technieken die Dulieu gebruikte bij zijn aquarellen voor *Paulus en de eikelmannetjes* (links).

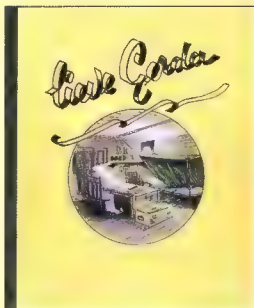

En tegenover deze vrolijkheid vindt de bezoeker diverse voorbeelden van werken die Dulieu op sombere ogenblikken tekende. Daaronder vier platen voor zijn nooit verschenen boek *Maledictus*.

Lieve Gerda

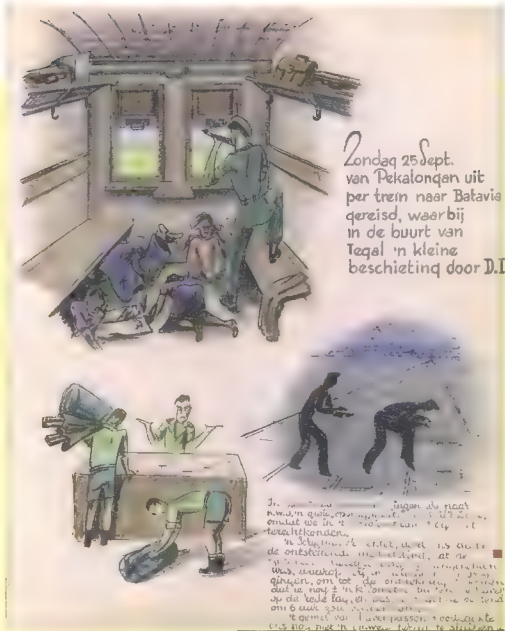
Peeters
Museum
Bronbeek 2011
ISBN 978-90-
802277-0-5
Prijs €12,50
98 pagina's
Kleur (rsk)

Kanker niet, verbaas je slechts

Op een symposium in het museum Bronbeek te Arnhem, werd in aanwezigheid van onder anderen Joost Pollmann en Peter van Dongen het grafisch dagboek van **Flip Peeters** gepresenteerd. De inmiddels 84-jarige Peeters tekende dit dagboek, *Lieve Gerda*, tijdens zijn uitzending naar Indië tussen 1948-1950. Het heeft dus meer dan zestig jaar geduurd tot dit werk zijn eerste uitgave zag. De militaire acties waaraan Peeters deelnam worden, al te eufemistisch, de politieke acties genoemd. Het is één van de zwartste pagina's uit de vaderlandse geschiedenis en wordt dan ook maar al te graag vergeten in de geschiedenisboekjes voor de middelbare school.

Peeters' getekende dagboek is een poging te strijden tegen de vergetelheid die dreigt ten opzichte van het laatste hoofdstuk van ons koloniale verleden. De eenvoudige manier waarop het boek de dagelijkse besommeringen van een soldaat in Indië beschrijft is meteen zijn krachtigste wapenfeit. Op een bijna platte manier worden de beschietingen, feesten en andere opmerkelijke gebeurtenissen door Peeters in beeld gebracht. Objectiviteit is soms ver te zoeken maar dat is ook niet te eisen van een dagboek gete-

kend in het heetst van de strijd. De tekeningen van Peeters nemen je mee naar Indië, en verschaffen inzicht in de vergeten strijd die daar geleverd is.

Omdat Peeters geen professionele tekenaar is zijn de figuren in sommige tekeningen letwat ondermaats, maar dit wordt meer dan goed gemaakt door de gedetailleerde omgevingen. Ook de compositie van de pagina's is bijzonder en geeft de lezer een idee van de sfeer tijdens de laatste koloniale oorlog van Nederland waar het motto van de soldaten was: Kanker niet, verbaas je slechts! De lezer voelt de spanning en de tragedie die onlosmakelijk aan de politieke acties verbonden zijn als de grafstenen en de 'in memoriams' zijn op de pagina's opstapelen. *Lieve Gerda* is al met al een opmerkelijk stukje strip-geschiedenis dat nu voor een vriendelijke prijs te verkrijgen is door naar loket.ktomm.bronbeek@mindef.nl te mailen. RSp

Papieren architect neemt drastische beslissing

De Amerikaanse striptekenaar (en kunstdocent) **David Mazzucchelli** (1960) vestigde zijn naam bij comicuitgeverij Marvel, waar hij onder meer samen met Frank Miller de strip *Daredevil* tekende. Later werkte hij met dezelfde Miller aan *Batman*, maar het prestigieuze striptijdschrift *Raw* wees nieuw, onafhankelijk werk van hem af.

Mazzucchelli besloot daarop tussen 1991 en 1993 in eigen beheer de serie *Rubber Blanket* te creëren en in 1994 maakte hij met Paul Karasik een stripbewerking van de roman van Paul Auster, *City of Glass* (*Broze stad*). In 2009 verscheen zijn voorlopige meesterproef *Asterios Polyp*, dat nu ook in het Nederlands is vertaald.

Het verhaal begint op de vijftigste verjaardag van de Grieks-Italiaanse Amerikaan Asterios Polyp, een nogal zelfingenomen 'papieren' architect met een

gecompliceerd karakter. Zijn ontwerpen werden nooit daadwerkelijk gebouwd, maar hij heeft een carrière opgebouwd als hoogleraar architectuur op de universiteit van Ithaca met de publicatie van het boek *Modernisme met een menselijk gezicht*. Er is echter geen reden voor een feest: hij is er achter gekomen dat hij toch geen geniaal architect is zoals bij voorbeeld Frank Lloyd Wright en zijn huwelijk met de Japans-Amerikaanse Hana Sonnenschild is op de klippen gelopen. Polyp wentelt zich in zelfmedelijden. Als dan ook nog de bliksem inslaat en zijn appartement afbrandt besluit hij rigoureus het roer om te gooien. Hij vertrekt met de Greyhoundbus zover als zijn overgebleven geld hem brengt. Uiteindelijk zoekt hij zijn ex-vrouw weer op en er vindt een toenadering plaats, waarna er een dramatische gebeurtenis plaatsvindt.

Deze korte samenvatting doet veel onrecht aan het

Sigmund-spinoff met autobiografische trekjes

Het lege nest

De Wit
Harmonie 2011
ISBN 978-90-
6169-793-0
Prijs €14,90
96 pagina's
Zwart/wit (ski)

Het lege nest-syndroom: in de psychiatrie is het een erkende aandoening. Vooral van vrouwen wordt gezegd dat ze er last van hebben wanneer hun kinderen het huis uit zijn. Gevoelens van verdriet, heimwee, leegheid en zinloosheid komen los.

Maar dit kan natuurlijk ook voor mannen gelden. Dat blijkt wel uit Peter de Wits *Het lege nest* waarin hoofdpersoon Ben het erg moeilijk vindt zijn kinderen los te laten. Zijn vrouw stuurt hem naar de psychiater: dokter Sigmund, De Wits bekende strippersonage uit *De Volkskrant*.

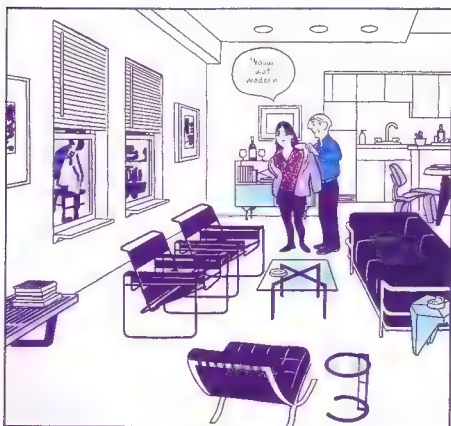
In tegenstelling tot zijn vaak cynische optreden in de dagstrip blijkt Sigmund zich ditmaal goed te kunnen inleven in patiënt Ben. Die

slaagt zijn adviezen aanvankelijk in de wind, maar ziet uiteindelijk toch onder ogen dat kinderen horen uit te vliegen. 'Beter een leeg nest dan een verwend nest', concludeert Sigmund. *Het lege nest* is een weemoedige, ontroerende en vermakelijke strip die voor veel ouders zeer herkenbaar zal zijn. Het staat er niet met zoveel woorden, maar De Wit zal ongetwijfeld inspiratie hebben geput uit zijn eigen ervaringen. Hij is inmiddels vader van twee kinderen die op kamers wonen.

Op de website www.hetlegenest.nl constateert hij zelf al dat de strip steeds meer op zijn eigen situatie is gaan lijken.

Het stempel 'grafische novelle' dat de strip heeft meegekregen, lijkt een knipoog naar de term 'graphic novel' die veel hedendaagse strips als benaming meekrijgen.

Op de keper beschouwd is *Het lege nest* een originele, persoonlijk getinte spinoff van Sigmund. Maar wie weet volgen er wel meer delen. Zo'n thematische aanpak rondom psychiater Sigmund met andere figuren als hoofdpersoon biedt daarvoor zeker mogelijkheden. RS

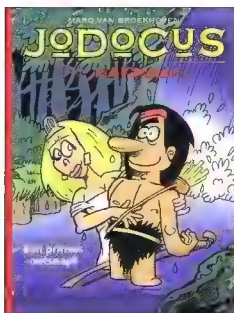

gecompliceerde verhaal waarin zoveel meer aan de orde komt. Uitspraken en opvattingen over esthetiek, design en kunst, de mores onder het universiteitsmilieu, de megalomanie van de zichzelf opblazende kunstenaar – in de vorm het hilarische 'theaterbeest' Willy Ilium – geven het boek een extra laag, net als de vele verwijzingen naar het klassieke verhaal van Odysseus en de gevolgen van het trauma van Asterios, wiens tweelingbroer Ignazio in de moederschoot overleed (of door Asterios figuurlijk werd gewurgd?). Mazzuchelli verwerkt verder allerlei aanwijzingen in de beeldvormen die hij toepast met als meest opvallend aspect de verschillende lettertypes die hij bij de dialogen toewijst aan de personages. De personages krijgen daardoor elk hun eigen stem. Maar ook het gebruik van kleuren en de verandering van tekenstijl geven een eigen commentaar op het verhaal. *Asterios Polyp* is een boek om vele malen te lezen en er elke keer nieuwe dingen in te ontdekken. DR

Asterios
Polyp

Mazzuchelli
Oog & Blik/
Bezzige Bij 2011
ISBN 978-90-
5492-297-1
Prijs €39,90
246 pagina's
Kleur (hbk)

**Jodocus de
barbaar 1:
Een prinses
ontsnapt**

Van Broekhoven
Strip 2000 2011
ISBN 978-90-
70060-12-1
Prijs €8,95
48 pagina's
Kleur (ski)

De uitroeptekens
staan voor de
volgende
waardoordeelen:

!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwäh
! kastvulling
... door 't putje

De strips van Marq van Broekhoven roepen nog wel eens bozige reacties op. Dat was al zo toen hij de krantenstrip *Peer de plintkabouter* maakte, en zelfs een doodsb bedreiging aan zijn broek kreeg na een Chinezen-grap, en dat is nu weer zo met *Jodocus de barbaar* uit Eppo. Niet elke lezer kon deze kolderieke strip waarderen. Van Broekhoven, tekenaar en ondervijzer, is een grapjas van het gemene soort. Hij houdt van leedvermaak en zijn absurde humor is vaak grof en vol geweld. Zijn nieuwste bedenkfel, een vervolgstrip, handelt kort gezegd over een prinses, gevangen gehouden door haar brute vader, die per abuis de mislukte barbaar Jodocus aanziet voor haar redder in nood. Er zijn echter meer kapers op de kust en ook duiken er merkwaardige wezens letterlijk uit de grond op. De onzinnige verhaallijn blijkt een kapstok voor het in beeld brengen van allerlei hilarische gebeurtenissen, verwikkelingen en achtervolgingen. De snelle en soms verrassende wendingen 'n het verhaal houden de aandacht vast, als tegenwicht voor de praktische maar enigszins schetsmatige tekenstijl van Van Broekhoven. *Jodocus de barbaar* doet denken aan een mix van de absurde belevenissen uit *Monty Python and the Holy Grail* en de gekke humor van Lewis Trondheim uit het *Donjon*-epos. Een hoop flauwekul in een hoog tempo opgediend. Lollig, maar je moet je er wel aan willen overgeven. Het boek verschijnt medio december, tijdens Strip Turnhout. R5

Gewelddadige trompettist

Met het verhaal over Jazz Maynard voegt uitgeverij Ballon Media via haar imprint Billoan een interessante, gewelddadige strip toe aan haar fonds. Scenarist Raoul voert een nieuwe, blanke pit-type op die na jaren afwezigheid terugkeert in de oude wijk El Raval van Barcelona. Hij is daar samen met zijn maatjes Teo en Judas opgegroeid waarbij hun wegen zich op enig moment scheiden.

Jazz Maynard heeft een harde levenswijze, onbegaan in zaken en kan als gewetenloze kompettist terug naar zijn onbetrouwbare toekomstige als sociale als het aankomt op malaf praktijken.

Nakelaar Roger Raoul heeft een dynamische schrijfstijl met een hoge tempo. Aan het eind zwakt de verhaallijn wat af en had er meer tijd besteed kunnen worden aan het verder uitwerken van de karakters van de hoofdpersonages. *Jazz Maynard* door Billoan Media met het logo van de uitgeverij T&E.

Jazz Maynard

Roger & Raoul
Billoan 2011
ISBN 978-90-
6334-873-1
Prijs €29,95
144 pagina's
Kleur (th)

Rijdende rechter

Rechter Bao is een van de meest populaire stripfiguren van de wereld. Hij is een oud-tieners-levenswijze. Bao is een strip-versekingsmaatschappij, die deelden van het jaar 700 en Bao rond het jaar 1000. Bao en Bao in China en vochten tegen onderdrukking, corruptie en onrecht.

Rechter Bao is een van de meest populaire stripfiguren van de wereld. Hij is een oud-tieners-levenswijze. Bao is een strip-versekingsmaatschappij, die deelden van het jaar 700 en Bao rond het jaar 1000. Bao en Bao in China en vochten tegen onderdrukking, corruptie en onrecht.

Rechter Bao is een van de meest populaire stripfiguren van de wereld. Hij is een oud-tieners-levenswijze. Bao is een strip-versekingsmaatschappij, die deelden van het jaar 700 en Bao rond het jaar 1000. Bao en Bao in China en vochten tegen onderdrukking, corruptie en onrecht.

Rechter
Bao 1:
De feniks
van jade

Marty & Mie
Itra 2011
ISBN 978-94-
90757-1-1-7
Prijs €14,90
169 pagina's
kleur (sk)

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele
tekeningen, autofolders, strip-
verzamelobjecten en veel meer
kijk je op www.profbarabas.nl

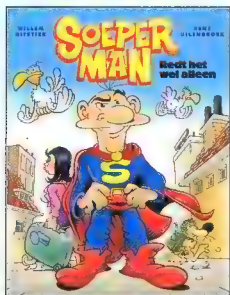

Nu vele
Suske en
Wiske-items
in onze
webwinkel!

Prof.
Barabas

Met spoed gezocht: mooie
stripverzameling. Barabas biedt u een
eerlijke en goede prijs!! Mail ons op
info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

[DE BOVENTOON]

Soeperman 1:
Soeperman
redt het wel
alleen

Ritsier &
Uilenbroek
Don Lawrence
Collection 2011
ISBN 978-90-
6086-005-0
Prijs €7,95
48 pagina's
Kleur (sk)

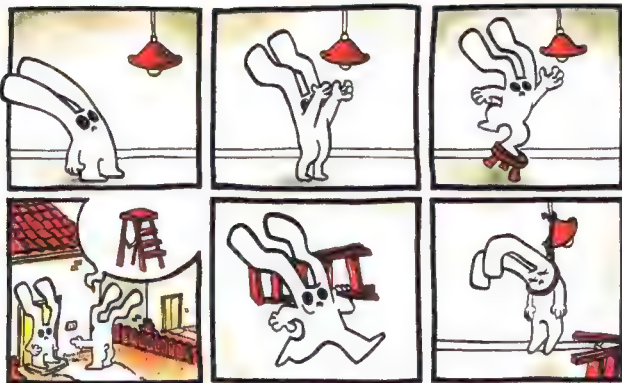
criminel, is hij ook in deze situatie vaak de schlemiel van de dag. Dit uitgangspunt van de eeuwige loser, met een vette knipoog naar de huidige maatschappij, blijft een mooi gegeven. Toch komt het door de specifieke uitwerking niet echt uit de verf.

Kracht van de strip komt er niet uit

Soeperman maakt zijn zoveelste comeback in albumvorm. Eerdere uitgaven werden gelanceerd bij een handvol verschillende uitgevers en nooit werd een consistente reeks opgebouwd. Daarom beginnen we bijna 25 jaar na de creatie doodleuk weer met nummer 1.

Het zit onze antiheld Klark Klont intussen niet bepaald mee in het leven. Vriendin Loes en zijn huisdier Leo stappen op en zijn culinaire rubriek bij de krant wordt wegbezuinigd. Klont wordt gedegradeerd tot nederige boodschappenjongen. Ook zijn dates lopen uit op een fiasco. Zijn escapisme als Soeperman biedt weinig soelaas. Ondanks het vangen van uiteenlopende

Vanwege de beperkingen, het plaatsen van losse afleveringen van enkele pagina's in *Eppo*, is *Soeperman* voornamelijk een gagstrip. De platte grap wordt door Willem Ritsier niet altijd even sterk uitgewerkt. De kracht van de strip zit 'm veel meer in het absurde, parodierende en anarchistische karakter. Om dat ten volle te benutten zijn langere verhalen nodig maar het huidige format staat dat helaas niet toe. De drukke tekenstijl van René Uilenbroek bevat na al die jaren nog steeds meer informatie en details dan de kaders toestaan, maar de strakke inkleuring maakt het stukken leesbaarder dan in de eerdere zwart/wit-versies. JdL

Bunbun -
Carrots
Included

Baaij
Syndikaat
ISBN 978-90-
78403-07-4
Prijs €14,95
80 pagina's
Kleur (sk)

[E N V E R D E R]

Adelaars van Rome 3 (Marini, Dargaud). Het derde deel zet deze sterke serie goed voort. De strijd tussen Marcus en Arminius lijkt steeds overtuigender te worden. RSP

Airborne 44 3: Omaha Beach (Jarbinet, Casterman). Prachtboek over de belevenissen van een jonge Amerikaan die deelneemt aan de invasie in Normandië, een streek die hij zo goed kent door een allesbepalende liefdesgeschiedenis. Goed verhaal, mooie mensen, alles klopt. BP

Alter ego 2: Noah (Renders/Lapierre/Elfa/Erbetta, Dupuis). In deel 2 van deze zesdelige reeks wordt het verhaal verteld vanuit het standpunt van twee nieuwe hoofdpersonages. De buitenlocaties zijn meer dan schatplichtig aan de 007-beweenissen. BP

De Blauwblozen 55: Mijn broer de indiaan (Lambili/Cauvin, Dupuis). Hilarisch doordenderend verhaal waarin zelfs een tweelingbroer van Blutch opdikt. Eén van de betere delen van de laatste tien jaar. AvD

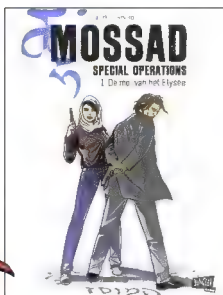
Café 't Wereldje (Zak, Harmonie). Zak (Jacques Moeraert) weet grote en kleine proble-

men fijntjes te ontleden in korte conversaties aan de bar. Afwisselend draait het in het café om de kredietcrisis, melms, rookverbod en burenuuzes. Goed doordacht en vernieuwend. TdK

Canardo 20: Een flater van formaat (Sokal, Casterman). Nee, dit is geen herdruk van *Gust*, maar een nieuw onderzoek van de eend Canardo. Hij belandt in politiekeringen. RS

Caroline Baldwin 15: De schaduw van de uil (Taymans, Casterman). Vijftien jaar na haar eerste avontuur raakt de seropositieve privé-detective Caroline Baldwin, die niet spuugt in een glas whisky, als verdachte betrokken bij een complot om de Amerikaanse president te vermoorden. Welke rol een dollarbiljet daarbij speelt zal in het tweede afrondende deel *De zigeuner-bezwerings* duidelijk worden. Op het schutblad staat dat Bruno Wesel verantwoordelijk is voor de tekeningen, in werkelijkheid heeft hij geholpen bij het tekenen van de decors. DR

Empire USA 7: Periode 2-1 (Recués/Desberg, Dargaud). Nieuwe complottheorieën worden gesmeed in deze tweede cyclus van *Empire USA*. Helaas is het verhaal vergezocht en wor-

Realistische actiestrip rond de Israëlische geheime dienst

Bi, Jungle! – een imprint van uitgeverij Casterman – verscheen het eerste deel van de nieuwe thrillerreeks *Mossad Special Operations*.

Scenarist is Jean-Claude Bartoll, een gewezen buitenlandjournalist, onder meer bekend van *De laatste van de Schoenfelds*, *Diamanten*, *Insiders* en *Mekong*.

De mol van het Elysee beschrijft een aantal zeer geweldadige schermutselingen tussen de Syrische geheime dienst en de Israëlische Mossad, waarbij de laatstgenoemde partij zware klappen oploopt. Reden voor deze confrontatie is een grote Russische wapenleverantie aan Iran, die echter in Syrië opduikt.

Bartoll is zeer goed ingevoerd in de conflictsituatie, zaken die hij graag met de lezer deelt. Ook vindt hij het leuk zijn verhaal af en toe te larderen met een mondje Hebreeuws. Deze goed gedocumenteerde episode heeft de neiging om bij tijd en wijle van de hak op de tak te springen en is voorzien van een groot aantal, niet altijd ter zake doende, voetnoten. Het tekenwerk van de Ital aan Pierpaolo Rovero (Malone) tikt dit eerste deel ook al niet naar een hoger plan. Ondanks deze tekortkomingen is *De mol van het Elysee* toch een spannend spionage-avontuur geworden. BP

**Mossad
Special
Operations 1:
De mol van
het Elysee**

Bartoll & Rovero
Jungle 2011
ISBN 978-90-
303-6493-1
Prijs € 6,50
48 pagina's
Kleur (ak)

AKIM

ONLINE STRIPWINKEL

20 No. 1

BESTEL UW STRIPS OP
www.akim.nl

Een zeer vermakelijk dwaas konijn

Bunbun is een antisociaal wit konijn met belachelijke flaporen, dat zich als overlever beweegt door een vijandig landschap. De tekstloze vleiende grappen volgen een variabel patroon met mishandelingen, moorden, zelfmoord en seksuele uitspattingen.

Een vast thema binnen dit geweld is het redden van een prinses, die zit opgesloten in een door een draak bewaakte donjon. Voorts leeft Bunbun zich uit in het maltrakteren van soortgenoten. De tekenaar wordt daarbij door hem niet gespaard. Door een non-verbale dialoog aan te gaan met zijn creatie weet hij een spanning op te bouwen die regelmatig door de kaders heenbreekt.

De karikaturale tekenstijl van *Matt Baailj*, geïnspireerd door onder meer Joann Sfar en Lewis Trondheim, is in de cartoons behalve afwisselend zeer vermakelijk. Hij werkt met primaire kleuren, pasteltinten en potlood. Deze technieken zijn sfeerbepalend in dit album over een dwaas konijn. RB

den de ontwikkelingen onsamenvattend verteld. Nog vijf delen te gaan. TdK

Flikken 2: Code 17 houdt geen steek (Vincent/Zaki, Ballon Media). Vermakelijk getekende strip over het politiewerk in Gent, België. Heeft geen link met de gelijknamige tv-serie, behalve een teveel aan Vlaamse teksten. Strips hebben nu eenmaal geen ondertiteling. Dit verkleint de kans dat het ook in Nederland zal aanslaan. Jammer. AvO

Green Manor (Bodart/Vehlmann, Blüaan). Bundeling van eerdere albums over de moorden en plannen daartoe in kringen van de leden van de exclusieve club Green Manor. Heerlijk sfeervol getekend, verrassende plots. Prachtig uitgegeven, maar jammer van die lelijke, te lange, uit het centrum staande rugtitel. DR

De helse meute 2: De terugkeer van de Harith (Thirault/Haagaard, Medusa). De oude oprichter van de meute komt terug om iedereen het leven zuur te maken in het tweede deel van deze wat clichématige serie. RSp

078 6142012 • stripwinkel-sjors.nl

STRIPS & veel meer!
Schepersplein 1 Dordrecht

STRIPWINKEL SJORS

313

driedertien®

STRIPCURIOSA

Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500

STRIPCURIOSA

Spelen met de wetten van superhelden

Daze comic van de succesvolle scenarist Robert Kirkman, bekend van het post-apocalyptische epos *Walking Dead*, is voor de liefhebbers bepaald geen onbekend leesvoer. Het eerste deel van *Invincible*, waarvan een flinke reeks bestaat, werd in de VS al voor het eerst uitgebracht in 2003. Nona Arte stelt daar nu een verzorgde Nederlandse uitgave tegenover.

Mark Grayson (*what's in a name!*) is een wat kleurloze puber met een neiging aan te bij een hamburgerketen. Op een goede dag ontdekt hij dat er ongekende krachten in hem onttekend zijn. Een verrassing is dat niet want zijn vader heeft hem eerder verteld over diens afkomst uit het verre V ltram, een planeet uit een ander zonnestelsel. Als 'ontwikkelingswerker' is hij, destijds naar de aarde gereisd en hier blijven plakken nadat hij zijn (toekomstige) vrouw ontmoet had. Avond na avond is pa in touw om het onrecht in de wereld te beschermen. Snel na de acceptatie van Mark dat hij genetisch bepaald een superneld is, met bijbehorend kostuum, komt hij in aanraking met andere soortgenoten die de stad tegen alle gespuis beschermen. Als lid van dit team betekent dat veel werk in de nachtelijke uren. Overdag is Mark voornamelijk een leerling met slaapgebrek.

Kirkman speelt met de wetten van de superhelden zonder er echt afstand van te doen. De schakeling tussen het gewone leven van Mark, met moeder thuis die voor hem kookt en wast, en het ongewone gewelddadige leven in het universum van de superhelden, komt aardig uit de verf. De tekeningen van Cory Walker zijn efficiënt en strak, er is geen lijn te veel getrokken, en qua compositie sterk uitgewerkt. De vele pastelkleuren van Bill Crabtree geven het werk een prettig frisse uitstraling. Nu maar hopen dat *Invincible* aanslaat in ons taalgebied. Jdl.

Invincible

Kirkman & Walker

Nona Arte 2011

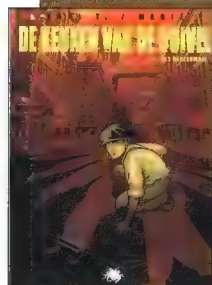
ISBN 978-08-

97043-21-9

Prijs €14,50

96 pagina's

Kleur (sk)

Hell's Kitchen

Karl Tollet (T.) en Damien Marie, beiden Fransen, werken al een aantal jaren samen. Vorig jaar verscheen bij Dupuis het tweeluik *God*, een goed te verteren thriller. Uitgeverij Medusa van stripwinkel Alex uit Antwerpen, die als nieuwkomer in het gat van onvertaalde strips springt, tracht dit succes te evenaren met *De keuken van de duivel*. Deze serie is gemaakt voordat *God* uitkwam. Denk daarom niet dat je Kate Perry herkent op pagina 22, want zij was toen nog niet bekend.

Hoewel het tekenwerk er verzorgd uitziet, is het verhaal niet erg boeiend. Hoofdpersoon

is een jonge vrouw, die een geheimzinnige, maar wel wervende karakters heeft. Anthony verslaat hierin de clinch ligt. Als oudste van de zeven kinderen voelt hij de verantwoordelijkheid om voor de anderen te zorgen. Het werk van *Speeltoes* van de methode, maar ook de achter de schermen gebeurt en wordt vervolgens de hoofdrol van zijn ouders zoeken. En passant wordt ook nog verteld op een meisje van rijke afkomst.

De titel *De keuken van de duivel* heeft twee redenen. De eerste is de naam van de keuken waar de familie woont. Maar vooral, die die verteld wordt om het tegengestelde van de keukens, die juist wel een goede naam hebben, en die niet vertalen. MvM

De keuken van de duivel
1: Het reuzenmaal

T. & Marie
Medusa 2011
ISBN 978-94-6157-914-7
Prijs €14,95
48 pagina's
Kleur (hki)

[E N V E R D E R]

The Holy Kama (Kamagurka, Harmonie). Variatie op *Geloof me*, de moppenbijbel van Max Tailleur. *The Holy Kama* is een 'best of' van duizend tekeningen in kleur van deze meester van het absurdisme. Met achterin een speciaal optreden van Lampman. RS

I Kill Giants (Kelly/Ken Niimura, Bilan). We krijgen een bijzondere inkijk in het hoofd van een tiener die zich volledig in een fantasieverwereld terugtrekt vanwege haar moeders ziekte. Vooral de krachtige samenwerking tussen beeld en tekst is in dit werk opmerkelijk. RSp

Kookaburra 5: Terug naar Terradoes (Crisse/Mitric, Arbors). Mitric kloont Crisse's werk. Een 'space opera' vol fantasie en magie die fans van *Storm* en het werk van Arleston zal aanspreken. MvM

Lachen zonder bril (Van Straaten, Harmonie). Lang gewacht, maar nu is er eindelijk een uitgave van Van Straaten's betere werk op Bosatlas-formaat verschenen. Een kostelijk grofnoord en deze mega-editie mag dan ook op geen enkele salontafel ontbreken. BP

Marsu Kids 1: Net uit het ei (Wilbur/Conrad/Franquin, Marsu). 'Marsupilami, aardig beest', zoals Dennie Christian ooit zong, is bij het verschijnen van dit album een archaïsme en geen eigennaam meer, want het stikt opeens van de marsupilami's in een lang avontuur. AvD

Milan K. 2: Hurricane (Corentin/Timel, Medusa). De jonge Milan K. wordt snel volwassen als hij moet infiltreren bij een vijandige firma om de miljoenen van zijn vader veilig te stellen. Geld dat hij nodig heeft om de operatie van zijn vader te bekostigen. Vlatte reeks. TdK

Boswachter John van de nog jonge Vlaming Wouter van Ghysseghem is een surrealistisch verhaal over patattenventjes, ruilratten, een snoepneks, een meermisje, een kwaadaardige stroper en - uiteraard - Boswachter John. Van Ghysseghem gebruikt weinig tekst en laat zijn vaak felgekleurde en qua verhoudingen uit het lood geslagen personages voor zich

zelf spreken. Boswachter John belandt tijdens zijn rondgang door het bos in vreemde situaties. Van enige samenhang in de verhalen is echter nauwelijks sprake. Zijn tekenstijl draagt wel knap bij aan het onwezenlijke, surrealistische en mystieke karakter van het scenario. Zo moet de wereld eruit zien als je een dag lang aan de LSD hebt gezeten. Verwrongen, gekleurd, geheimzinnig en onuitlegbaar.

Uitgever Barcatproductions, waar tekenaar Ivan Bulté (*Qwibes*) achter schuilt, doet er goed aan Van Ghysseghem als talent te koesteren, maar hem ook aan te moedigen om zijn scenario-ideeën uit te werken tot een beter geheel. IdK

Boswachter John

Van Ghysseghem
Barcat-
productions 2011
ISBN 978-94-
9061902-2
Prijs €17,95
48 pagina's
Kleur (hbk)

De avonturen van Robbedoes en Kwabbernoot 52: De schaduwzijde van Z (Yoann/Vehlmann, Dupuis). De start over een lunapark op de maan, waarbij natuurlijk Zwendel betrokken is, is veelbelovend. Daarna krijgt het verhaal, waarbij Robbedoes een weerwolf blijkt, groteske trekjes. RS

Rood is mijn kleur (Chauzy/Villard, Casterman). Film noir-achtig, droevig verhaal waarin de narcotica-agent David Nolane, in een depressie na de moord op zijn collega, gerechtigheid zoekt temidden van een corrupt milieu, waarbij hij onder meer wordt geholpen door zijn drummende, tegen haar verslaving vechtende dochter DR

www.bonte.be NIEUW

KOEN HOTTENTOT

SCHNUIRT

EPILOGUE

BONTE

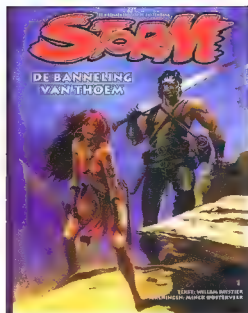
ADVERTENTIE

• STRIPS • GAMES • MANGA •
SPECIAALZAAK

Eppo

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven.
Tel. 040 - 2 441 882 • www.eppo.nl

Uitgestormd?

Over de doden niets dan goeds. Dat wordt een beetje lastig als er nog een recensie geschreven moet worden over een strip van de pas verongelukte *Minck Oosterveer*. Hij is de tekenaar van deze spin-off van *Storm*, waar hij vol enthousiasme aan begon. Alleen, hij raakte ontstemd over de inkleuring, zoals hij ook op een internetforum meldde. Dit album zou – ook als hij niet overleden was – Oosterveers enige *Storm*-avontuur geweest zijn. Dat hij op het punt stond om voor comics in de Verenigde Staten aan de slag te gaan, had niets met dit besluit te maken. Scenarist *Willem Ritsstier* heeft in ieder geval bewezen dat hij goed uit de voeten kan met de wereld van *Storm*. Hoewel het in dit verhaal eigenlijk om Roodhaar draait. Dat heeft niet alleen te maken met de wijze waarop ze super sexy is getekend (en ingekleurd). Helaas zit er geen consistentie in de gezichten van Nomad en Storm. Tekentechnisch zijn er een paar foutjes, zoals op pagina 40, waar Roodhaar niet goed gespiegeld getekend is op de grond van het schip.

Het verhaal begint met een vlistocht waar de drie helden op een verlaten schip belanden. Hier wordt Roodhaars lichaam van geest verwisseld met die van Fulmin. Fulmin is verbannen van de planeet Thoom en naar een oord gebracht waar ze in ballingschap moet leven en alleen kan ontsnappen als ze het oog van Thoom weet te gebruiken. Hiervoor heeft ze de hulp van het trio nodig.

Hoewel het album origineel niet sterk is, is dit wel het genre waarin Ritsstier zich volgens mij het meeste thuis voelt. Het is voor hem te hopen dat hij met een andere tekenaar door kan gaan met de avonturen van *Storm*. Van Minck Oosterveer zullen we helaas nooit meer iets te zien krijgen. MvM

**Storm –
De kronieken
van de
buitening 1:
De banneling
van Thoom**

Ritsstier &
Oosterveer
Don Lawrence
Collection 2011
ISBN 978-90-
8886-088-1
Prijs €7,95
48 pagina's
Kleur (sk)

[E N V E R D E R]

Thorgal 33: De zwaardboot (Rosink/Sente, Lombard) Geen avonturen van Jan in het godenrijk meer, maar weer een ouderwetse omzwerving van Thorgal. Hij aanvaardt, om slaven op een ijsbreker vrij te kunnen kopen, een gevaarlijke missie met een onverwachte tegenstander: bloedorstige orka's. Klassiestrip. RS

De wereld van Thorgal – Wolvin 1: Raïssa (Surzhenko/Yann, Lombard). Deze spin-off, oorspronkelijk van Jean van Hamme en Grzegorz Rosinski, gaat in dit deel met vaart van start. De tallazze wolven versagen nu ook weer niet en dragen hun steentje meer dan bij. BP

Victor Sackville 22: Noordgrens (Carin/Borile/Rivière, uitgeverij Medusa) Om smokkel en desertie tegen te gaan maakten de Duitsers in de Eerste Wereldoorlog bij de Belgisch-Nederlandse grens gebruik van een elektrische grensdrad. Dit stelsel draden aan isolatoren, met daarop een spanning van 2000V, was tweehonderd kilometer lang. Victor Sackville moet in dit spionageavontuur een contactpersoon voor de Britten van Antwerpen via deze levensgevaarlijke

Noordgrens naar Vlissingen zien te krijgen. Dat gaat gepaard met veel geweld in deze behoorlijke harde aflevering. Er is door de uitgever ook een speciale versie met dossier gemaakt. RS

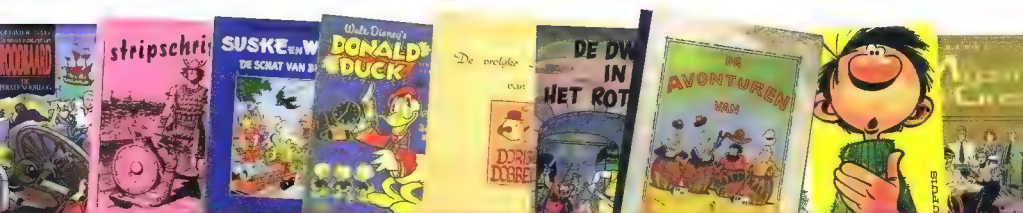
De vierde kracht 2: Moord op Antiplona (Giménez, Medusa). Tien jaar na de puinhopen van de sterrenoorlog. Op de planeetide Antiplona, gokstad en amusementsparadijs, valt de spectaculaire act op van Supreme Power. Zij doet sterk denken aan Q84, het project om vier paranormale krachten van jonge Krommuisse vrouwen in een geest te bundelen tot superkracht. Naast beroepsmilitair Iron Ferr, een officier van de ruimtewachter die denkt dat Supreme Power in werkelijkheid zijn vermiste vrouwelijke collega Gal is, zitten er nog andere groepen achter haar aan. Fantasierijke, fraai getekende sciencefiction. DR

Zombillenium 2: Werk zat! (De Pins, Dupuis). Wat de gephotoshoppe tekeningen in dit tweede deel missen, wordt goed gemaakt door de humor. Jammer dat dit het zoveelste verhaal is waarin fantastische figuren in de echte wereld worden geplaatst. RS

Wekelijkse stripveiling

- Bieden vanaf zaterdag
- Kavels lopen na elkaar af op maandagavond
- Betrouwbare, bekende aanbieders

Elke week unieke strips, originelen en curiosa!

→ AGENDA

AANVULJINGEN? VERTE, HET ON'S! STUUR N ELWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIJFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

1 t/m 16 december 2011 Expo '15 jaar Stripblad Gr'n',

Dependence Kunstacademie Minerva, Praediuslingel 59, Groningen, info: <http://grnblgg.blogspot.com>

1 t/m 15 januari 2012 Expo 'Bob de Moor en de zee', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

1 t/m 4 maart 2012 Expo 'Suske en Wiske – Het lijdende Leiden', originele tekeningen als onderdeel van de grotere expo 'Leidens ontzet 1574-2011', Leids Museum De Lakenhal, Oude Singel 28-32, Leiden, info: www.lakenhal.nl

1 t/m 4 maart 2012 Expo 'Nero en Brussel', Marc Sleen Museum, Zandstraat 33-35, Brussel, België, info: www.marc-sleen.be

1 t/m 19 april 2012 Expo 'De kunst van Jean Dulieu', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl

1 t/m 20 mei 2012 Expo '77 jaar Roemeense strips', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

1 t/m 31 augustus 2012 Expo 'Thé Tjong-Khing – Van strip tot sprookje', Kinderboekmuseum, Prins Willem-Alexanderhof 5, 's-Gravenhage, info: www.kinderboekmuseum.nl

9 t/m 11 december 2011 Strip Turnhout, De Warande, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be

24 december 2011 t/m 8 januari 2012 Expo 'Opa: 40 jaar landbouw', Frysk Lânbou Museum, Koaldyk 8b, Earnewâld, info: www.frieslandbouwmuseum.nl

7 februari t/m 23 september 2012 Expo 'Marten Toonder', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

10 t/m 11 maart 2012 De Stripdagen, Evenementenhal Gorinchem, Franklinweg 2, Gorinchem, info: www.destripdagen.nl

28 maart t/m 1 april 2012 Holland Animation Film Festival, Utrecht, info: www.haff.nl

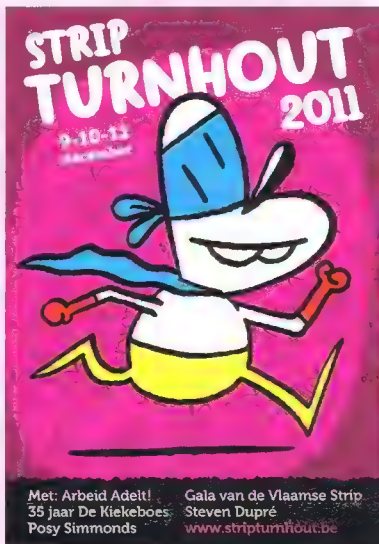
12 juni t/m 25 november 2012 Expo 'Posy Simmonds', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

9 oktober 2012 t/m 26 februari 2013 Expo 'François Walthery – 50 jaar stripverhalen', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be

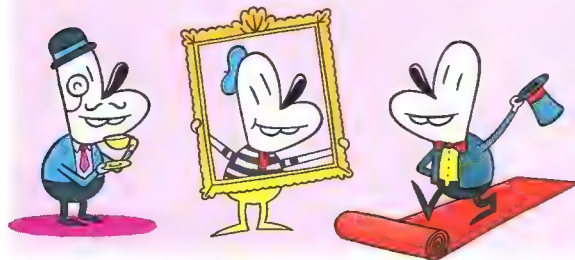
Stripfestival Turnhout

Op 9, 10 en 11 december vindt het tweejaarlijkse stripfestival Strip Turnhout weer plaats. Zoals gebruikelijk is er op maar ook rondom die data weer veel te beleven in deze Vlaamse gemeente. Het gastland van deze editie is Groot-Brittannië. Dat verklaart de komst van Posy Simmonds, auteur van onder andere *Gemma Boverly* en *Tamara Drewe*, en Kevin O'Neill, de tekenaar van ondermeer *The League of Extraordinary Gentlemen* (Alan Moore) en net als Moebius ook één van de tekenaars die een bijdrage leverden aan *Visioenen van Arzach* van schrijver Harlan Ellison. Maar er zijn meer eregasten. Zo is ook Merho (*De Kiekeboes*) hoofdgast en ziet hij naar aanleiding van het verschijnen van zijn naslagwerk *Museum K*, waarin allerlei verwijzingen naar de reeks zijn opgenomen, ook een fysiek museum K ingericht. Het zal worden gevuld met beeldhouwwerken, schilderijen, mode- en architectuurelementen. Ook Steven Dupré, laureaat van de Bronzen Adhemar, ziet een overzichtstentoonstelling van zijn werk ingericht. Al zijn bekende reeksen zoals *Wolf*, *Sarah & Robin*, *Coma*, *Kaamelott* en – meest recent – *Midgard* zullen daarin een plaatsje krijgen. Tot slot staat ook een Hollander als speciale gast op het programma. Han Peekel, die kortgeleden een DVD-box met hoogtepunten uit de tv-serie *Wordt vervolgd* uitbracht, zal present zijn om die te signeren en meer ook om de reeks eenmalig weer tot leven te wekken op het festival. Dat wordt nog even oefenen de komende dagen in het nadoen van Woody Woodpecker! Andere tentoonstellingen zijn *Got leeft!* met werk van Gommaar Timmermans (*Got*), waaronder de strip *Lamboree* die hij maakte voor het weekblad *Knack*.

In het Begijnhofmuseum is een expositie die aandacht besteedt aan *Jommeke* van de overleden Jef Nys. Stadstekenaar Lectr, die dit jaar zijn tienjarige carrière viert, krijgt een tentoonstelling in het Nationaal Museum van de Speelkaart gewijd aan zijn oeuvre en aan De Olmen, een klein volkje dat tevens dienst doet als mascotte voor het festival. Daarnaast zijn er nog kleinere expo's van Edmond Baudoin, over de populaire serie *Apóstata* van Ken Broeders, *Allemaal beestjes* van Nero, Frank Zappa en een tentoonstelling over de Balkan-strip. Het festival opent al op vrijdag als er 's avonds een

'geïllustreerd' concert plaatsvindt van *Arbeid Adelt!* Gastheer die avond is Kim Duchateau. De avond erop is de prijsuitreiking van de Bronzen Adhemar en de Willy Vandersteenprijs. Om het compleet te maken nog de vermelding dat er ook voor kinderen een speciaal programma is (vooral zondagmiddag) met een stripzoektocht, kindersanimatie en speciale signeersessies. Vanwege de samenwerking met de organisatie van het filmfestival *Open Doek* is er rondom het weekend nog een uitgebreid (strip)filmprogramma te volgen. Ondermeer *Tatsumi* en *Quartier lointain* worden vertoond. TdK
Meer info: zie Agenda

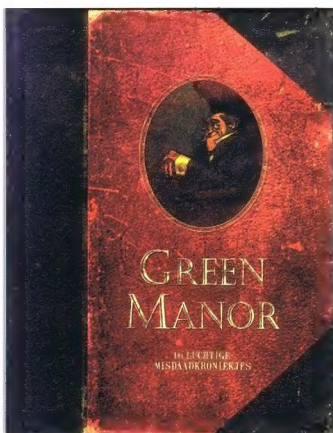
➔ WINNEN

Uitgeverij Ballon geeft onder het imprint Bbloan sinds kort een bijzondere reeks boeken uit. Eén ervan is een zeer fraai gebundelde heruitgave van *Green Manor*, de strip van scenarist Fabien Vehlmann en tekenaar Denis Bodart. *Stripschrift* kan dankzij de uitgever drie exemplaren van dit album weggeven aan lezers die ons het goede antwoord geven op de volgende vraag:

Eerder verschenen drie losse albums van *Green Manor* waarvan de eerste twee in 2001 en 2002. Binnen welke reeks werden deze eerste twee delen uitgegeven?

Stuur het antwoord
vóór 1 januari 2012 naar

Green Manor-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Largo Winch-prijsvraag
Stripschrift 418:

We vroegen naar de naam van de acteur die tien jaar geleden de rol van Largo Winch speelde in de tv-serie.

Het juiste antwoord is Paolo Seganti en dat werd ons vele malen gestuurd. Loting leverde de volgende vijf winnaars op die ieder een box ontvangen met daarin de twee eerste *Largo Winch*-films: Leo Drost (Hendrik Ido Ambacht), J.J. Dussel (Heerlen), Reinier Malasch (Amsterdam), Martin van Meenen (Rijen) en René Pieteet (Lisserbroek).

Allemal gefeliciteerd!

➔ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTIEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN HETVAK@STRIPSCHRIJF.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

> WAARHEEN?

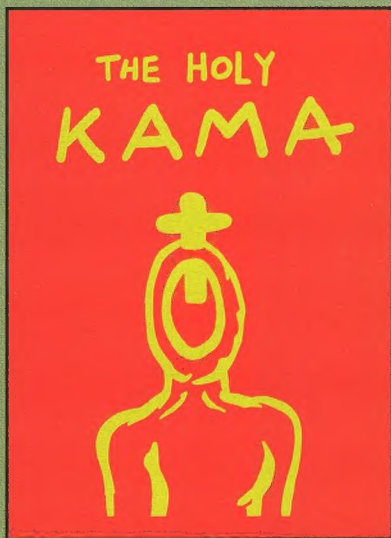
Vlak voor de wereldpremière van zijn *Kuifje*-film in Brussel op 26 oktober werd regisseur Steven Spielberg verrast door de Belgische vicepremier en minister van financiën Didier Reynders. Spielberg kreeg voor zijn gehele oeuvre de het ereteken van Commandeur in de Kroonorde opgespeld. Spielberg verklaarde zich daarmee een Belgisch staatsburger te voelen.

> WAARVOOR?

Halverwege dit jaar, op 23 juni, stierf Gene Colan. Deze Amerikaanse stripkenner werkte voor verschillende uitgeverijen aan een hele rij bekende en minder bekende stripseries. Bij Marvel tekende hij de reeksen *Daredevil*, het satirische *Howard the Duck* en de horrorreeks *The Tomb of Dracula*. Daarnaast was hij medebestuurder van *The Falcon*, de eerste Afro-Amerikaanse superheld en ook nog eens zonder kostuum, en de later ook verfilmde serie *Blade*. Zijn carrière startte in 1944 en liep door tot aan 2009. In die periode was hij ook lange tijd leraar aan de Manhattan's School of Visual Arts and Fashion Institute of Technology. Colan overleed aan de gevolgen van een leveraandoening in combinatie met een val waarbij hij zijn heup brak.

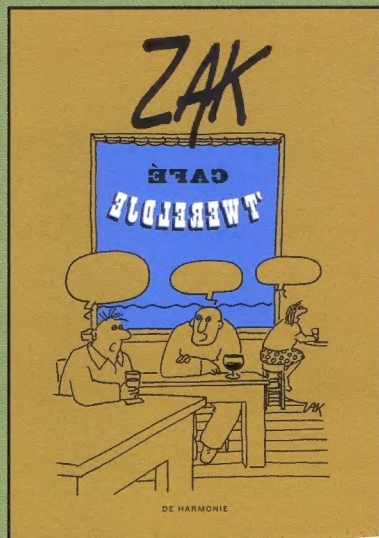

Op 2 november overleed de bekende film- en televisieacteur Rijk de Gooijer. Hij speelde naast talloze grote rollen ook in verschillende bekende reclamespots. Ondermeer voor Patu-rain (Goed gedaan jochie) en Reaal (Foutje, bedankt!) was hij vaak te zien. In opdracht van verzekeringsmaatschappij Reaal tekende Eric Heuvel op scenario van Hanco Kolk een stripboekje. Onder de naam *De avonturen van meneer van Loosj* verscheen *Kan ik effe vangen?* in 1993. Rijk de Gooijer overleed op 85-jarige leeftijd aan de gevolgen van alvleeskliekerkanker.

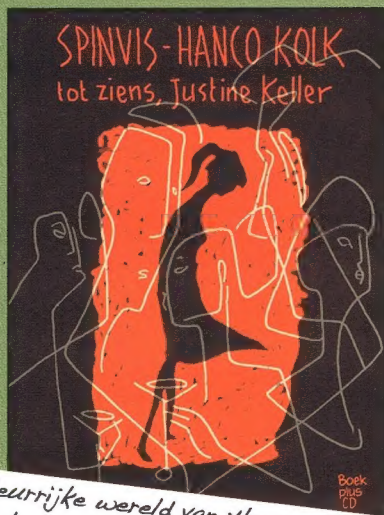
Bijna duizend van Kamagurka's beste tekeningen! De Bijbel voor iedere Kamaliefhebber.

€ 29,90

Een selectie van de beste cafécartoons van de 'meester van de eenvoud', ZAK

€ 9,90

De kleurrijke wereld van Hanco Kolk met de wunderschone muziek van Spinvis. Boek met cd

€ 24,90

Een nieuwe sessie van de bekendste psychiater van Nederland

€ 9,90

www.deharmonie.nl

HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Je schrijft *Galaxy Express 999*, maar de echte liefhebber weet dat je het uitspreekt als 'Galaxy Express drie negen'. Het is één van de meest succesvolle manga's aller tijden. De eerste serie boekjes verscheen van 1977 tot 1981 en sindsdien volgden drie films, twee televisieseries, drie televisiespecials en nog een tweede serie boekjes. De eerste dubbelzegel laat de twee hoofdpersonen zien. Links staat Tetsuro Hoshino, een jongen van de aarde die op de intergalactische stoomtrein start om een machinelichaam te verkrijgen. Hij wordt bijgestaan door de mysterieuze Maetel

die rechts staat afgebeeld. Zij is de dochter van Koningin Prometheum, heerser van het gemechaniseerde keizerrijk. Brein achter *GE999* is Leiji Matsumoto, geboren in 1938 en drijvende kracht achter tal van anime's en manga's waarvan *Space Battleship Yamato* – ook bekend als *Star Blazers* – wellicht de bekendste is. Ook heeft hij videoclipjes gemaakt met de Franse band Daft Punk. Matsumoto is getrouwd met mangamaakster Miyako Maki die haar tekencarrière na haar huwelijk beëindigde om huisvrouw te worden. HW

Land van herkomst: Japan
Jaar van uitgifte: 2006
Cataloguswaarde: € 17

Color Security Printing
平成18年2月1日

STRIPSCHRIFT S COLOFON

JAAARGANG 44 • NUMMER 7 (420) • DECEMBER 2011

's Werelds oudste stripinformatieblad
verschijnt 8 maal per jaar en
wordt samengesteld door een
onafhankelijke redactie.

Redactie

Teus de Kruijff, Arco van Os,
Dik Rondeltrap, Rik Sanders

Medewerkers

Olav Beemer, Ton van den Berg,
Eduard Bergman, Ben Bils,
Rusd Booms, Piet Daurhouwer,
Jan Bart Dieppink, Rudy Hulleman,
Cok Jouvenaar, Ger Kruis 1,
Bert Post, Rik Spanjers, Erwin Suval,
Rudy Vrooman, Harry Wilber

Aan Stripschrift is in 2011 de P. Hans Frankfurter-
prijs voor bijzondere verdiensten toegekend.

Dmslag
Crisse

Redactie-adres

Postbus 94206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen

Een abonnement omvat 8 nummers en
wordt daarna telkens stilzijdend verlengd.
Eventueel gemiste nummers zijn
te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op
girekening 7347590 ten name van
Stichting Uitgeverij Stripschrift te Rotterdam.
Nederland € 48,00
Belgie € 51,00
Over countries € 45,00
IBAN NL71 INGB 009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggings schriftelijk rechten aan
de uitgever, uiterlijk twee nummers
voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht

Het overnemen, maar ook het
vermenigvuldigen van artikelen en
illustraties is slechts geoorloofd na
schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal

Ongewraagd toegestuurd materiaal wordt
niet gereturneerd. De verantwoordelijkheid
voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties

Voor de opname van advertenties
en het opvragen van de tarieven
kunt u contact opnemen met de uitgever,
of e-mailen naar advertenties@stripschrift.nl

Druk

Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
e uitgeverij@stripschrift.nl
www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24339843

Distributie België
Pinxten, Leuven

Stripschrift wordt uitgegeven
in opdracht van Het Stripschap.
Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25
korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

NU OVERAL VERKRIJGBAAR!

Het goedkoopste jaaroverzicht om iemand cadeau te doen in deze dure decembermaand!

www.catullus.nl
jvantol@catullus.nl

Fokke & Sukke - Het afzien van 2011
Reid, Geleijnse & Van Tol
Uitgeverij Catullus
ISBN 9789078753421
SLECHTS €9,95!!!